

PUBLICACIONS DELS CURSOS DE LENGUA
I LITERATURA VALENCIANA DE «LO RAT-PENAT»

GRAMÀTICA VALENCIANA

AMB EXERCICIS PRÀCTICS

PER

CARLES SALVADOR

(† 1955)

TERCERA EDICIÓ

revisada per la Secció de Filologia de «Lo Rat-Penat»

7

VALÈNCIA, 1959

lorC/07

SIN TAXI

Lliçó LIII

LA PROPOSICIO

293. *Proposició o oració gramatical* és la paraula o grup de paraules amb què expressem un pensament.

EXEMPLES: *Antoni menja. El meu gat no dorm a casa. L'arròs és un vegetal alimentós.*

294. Les proposicions consten de *subjecte* i *predicat*.

295. El subjecte és la paraula o paraules que indiquen l'ésser o cosa de què s'afirma o nega quelcom.

296. El predicat és la paraula o paraules amb les quals diem alguna cosa del subjecte.

En els exemples anteriors són subjectes: *Antoni, el meu gat* i *Varròs*. I són predicats: *menja, no dorm a casa* (verbal) i *és un vegetal alimentós* (nominal).

297. La proposició és *completa* si consta de subjecte i de predicat. Si algun d'aquests elements no consta, però se sobreentén, la proposició s'anomena elíptica. En *¿Qui ha cridat? —Jo*, hi ha dues proposicions. Primera: *¿Qui ha cridat?* Segona: *Jo*. La primera és completa perquè consta del subjecte *qui* i del predicat *ha cridat*. La segona és elíptica perquè consta del subjecte *jo* i s'hi sobreentén el predicat *sóc qui ha cridat*. En *Antoni llig i escriu* hi ha dues proposicions. La primera: *Antoni llig* és completa. La segona: *escriu* és elíptica perquè s'hi sobreentén el subjecte *Antoni*.

298. Hi ha proposicions que manquen realment de subjecte; són anomenades *impersonals*.

EXEMPLES: *Plou, ara rellampega, granissava, fa fred.*

299. Sense verb, exprés o elíptic, no hi ha proposició. Pot anar sol (*Escriurà*), o acompanyat del subjecte (*La vostra mare escriurà*), o bé acompanyat de complements i de determinacions: (*Escriurà la carta a l'avi aquesta nit amb la ploma nova*).

SUBJECTE	PREDICAT		
	VERB	COMPLEMENTS	DETERMINACIONS
<i>La vostra mare</i>	<i>escriurà</i>	<i>la carta a l'avi</i>	<i>aquesta nit amb la ploma nova.</i>

EXERCICIS

a) Destrieu en dues llistes els subjectes i els predicats de les proposicions que següen:

El meu fill estudia el batxillerat.

Escriuré la lliçó.

El carro del vi.

Grècia és al sud d'Europa.

Tenia fulles de col.

Maria cuina bé la paella.

Tanqueu totes les finestres.

L'home del sac.

Els pares de la Carmeta passejaven.

Aniran totes les nits al cinema de la cantonada.

El germà d'Antònia és pintor de parets.

Estimem la nostra terra.

b) En l'exercici anterior hi ha dos grups de paraules que no són proposicions; amb elles formeu dues proposicions emprant-les com a subjecte (cal que afegiu a cada grup un predicat).

c) En l'exercici a) hi ha cinc proposicions sense subjecte; escriviu-les anteposant un subjecte qualsevol.

d) Escriviu les proposicions següents destriant-ne les impersonals de les que no ho són:

Fa molt de sol.

El sol crema la pell.

Plou tota la nit.

Aboca l'aigua al safareig.

Plorava a llàgrima viva.

Nevarà.

Lliçó LIV

ELS COMPLEMENTES DIRECTE I INDIRECTE

300. Si el predicat està format per un verb —el qual expressa sempre la idea central—, la proposició no té complement verbals.

EXEMPLE: *Antoni llig.* El verb *llig* ell tot sol forma el predicat.

301. Les paraules que acompanyen el verb d'una proposició són els complement verbals. Aquests són de diverses classes: *directes*, *indirectes* i *circumstancials*.

302. El *complement directe* o *acusatiu* és la part del predicat sobre la qual recau l'acció del verb. Si diem: *Antoni llig una novella*, veiem que la cosa *llegida* pel subjecte *Antoni* és *una novella*; doncs aquests mots darrers sobre els quals recau l'acció feta pel subjecte és el complement directe o acusatiu.

EXEMPLES:

SUBJECTE	VERB	COMPLEMENT DIRECTE
<i>El xic</i>	<i>arrossega</i>	<i>la cadira.</i>
<i>El gat</i>	<i>mira</i>	<i>el peix.</i>
<i>Maria</i>	<i>estima</i>	<i>els fills.</i>

303. El complement directe ha d'anar immediatament darrere el verb. El subjecte ha d'anar davant el verb i únicament es podrà postposar quan no hi pugui haver dubtes.

Si diem: *Els homes assassinaren les dones*, el subjecte és *els homes*; però si diem: *Les dones assassinaren els homes*, el subjecte d'aquesta proposició és *les dones*.

304. El complement directe o acusatiu s'unix al verb sense preposició. És incorrecte dir *Antoni ha vist a la Maria*, perquè *la Maria*, que és la persona vista pel subjecte, és el complement directe i aquest, en el nostre idioma, s'unix al verb sense cap mena de preposició. *Antoni ha vist la Maria* és una proposició

correcta. Però si el complement directe està expressat per un pronom fort sí que porta preposició.

EXEMPLES: *Sempre em criden A mi. S'enganya A si mateix.*

305. Els complements verbals altres que l'acusatiu solen unir-se al verb mitjançant una preposició, que és la paraula o paraules —locució prepositiva— que servix de nexa entre el verb i els complements.

306. El complement indirecte o datiu, que és un dels complements que solen unir-se al verb mitjançant una preposició, és aquell al qual es dirigix l'acció del verb, el que expressa el fi d'aquesta acció, el que en rep un profit o un dany. El nexa que servix d'unió és la preposició A o la preposició PER A.

EXEMPLE: *Maria escriu A sa cosina.*

En aquest exemple el complement datiu o indirecte està format pels mots *sa cosina*, la preposició A no forma part del complement datiu i solament n'és el nexa.

SUBJECTE	VERB	ACUSATIU	PREPOSICIÓ	DATIU
<i>Ella</i>	<i>envia</i>	<i>una panera</i>	<i>a</i>	<i>son pare.</i>
<i>Ernest</i>	<i>penja</i>	<i>la corda</i>		
	<i>He vist</i>	<i>el teu germà</i>		
<i>Vosaltres</i>	<i>dureu</i>	<i>fruita</i>	<i>per a</i>	<i>la mare.</i>
<i>Ell</i>	<i>escriu</i>	<i>una carta</i>	<i>a</i>	<i>sa muller.</i>
<i>Ella</i>	<i>escriu</i>		<i>al</i>	<i>seu marit.</i>

(Observeu com els complements acusatius no porten nexa preposicional i els complements datius, sí.)

EXERCICIS

a) Destrieu el subjecte, el complement directe i el complement indirecte de les proposicions següents:

Enric recita poemes als seus alumnes.

Qui posarà el cascavell al gat?

En Jaume I conquistà València.

Als seus fills el pare repassava la lliçó.

Porta a la seua mare un pom de flors bellíssimes.

La tia dona l'herba als conills del corral.

b) Completeu les proposicions següents afegint al verb un complement directe i un d'indirecte:

El professor explica ...

La mare dona ...

Aquell vic enganxa ...

Tu compra ...

Ensenyaràs ...

El pare de la mestressa clava ...

c) Copieu les proposicions següents suprimint la preposició a dels complements directes que el porten:

Era molt tard quan trobi a Joan.

Coneixes a qui l'estima?

L'orador diu frases que enlluernen al poble.

Primerament va llavar la roba i després llavà a sa filla.

He trobat a ton germà a la platja.

En entrar al saló vaig conèixer al teu fill.

LECTURA

TEXT MODERN

M'agrada la pluja. M'agrada estar darrere la finestra, darrere la meua finestra que s'obre al carrer, i veure com plou i com les gotes d'aigua esclaten contra les pedres. I m'agrada passejar sota la pluja: sentir com em banya els cabells i el rostre, o com colpeja en la tela negra del meu paraigua. M'agrada també veure com el vent rebòlica les gotes que cauen, com l'aigua de les teulades ocupa els ràfecs, com davalla per les canaleres. Si és de nit, la pluja xoca contra el sostre de la meua cambra i fa un sorollet monòton i repicat que m'ajuda a adormir-me.

JOSEP PALACIOS

(Un món per a infants.)

Llicó LV

EL COMPLEMENT ATRIBUT O PREDICATIU

307. L'acció del verb d'una proposició pot produir-se segons circumstàncies de *lloc*, de *temps*, de *manera*, de *companyia*, d'*instrument*, etc. Els mots o grups de mots que indiquen alguna d'aquestes circumstàncies constitueixen els complements circumstancials.

EXEMPLES: Vivim *ací* (complement circumstancial de lloc). Els meus germans arribaran *demà* (complement circumstancial de temps). La sastressa cus *bé* (complement circumstancial de manera). Passegem *amb els amics* (complement circumstancial de companyia). Clavà el clau *amb el martell* (complement circumstancial d'instrument).

308. Unes vegades els complements circumstancials s'introdueixen a la proposició sense necessitat de nexa; generalment ho fan els adverbis, però també ho poden fer els substantius modificats o no per adjectius.

EXEMPLES:

Ens dirigim *allà*.

L'escalfapanxes caldeja *bé*.

Menja arròs *cada dia*.

309. Altres vegades els complements circumstancials s'unixen a l'oració mitjançant una preposició ablativa.

EXEMPLES:

PREPOSICIÓ

Agafa el llibre

DE

l'armari.

Escriu-li

AMB

tinta negra.

Viatja

SENSE

roba d'abric.

(Observeu com les preposicions DE, AMB i SENSE servixen per a introduir els complements circumstancials *l'armari* (de lloc), *tinta*

negra (de cosa) i *roba d'abric* (de manera) a les oracions respectives.)

310. Hi ha complements que no ho són del verb, sinó del subjecte de la proposició i, per tant, expressen les seues qualitats, defectes, condicions, etc., ço és, el que s'afirma o es nega del subjecte. Aquests complements s'anomenen *atribut*.

311. El complement atribut s'unix al subjecte mitjançant alguna forma dels verbs *ésser* o *estar*.

EXEMPLES:

SUBJECTE	VERB	ATRIBUT
<i>La meua filla</i>	ÉS	<i>valenciana.</i>
<i>Aquesta pintura</i>	ESTÀ	<i>bé.</i>

312. Hi ha verbs com *semblar*, *tornar-se*, *veure's*, *presentar-se*, *aparéixer*, *aparentar*, *quedar-se*, etc., la significació dels quals és semblant a la dels verbs *ésser* o *estar*, i servixen de nexa, també, entre el subjecte i l'atribut.

EXEMPLES:

SUBJECTE	VERB	ATRIBUT
<i>Aquesta novel·la</i>	SEMBLA	<i>molt divertida.</i>
<i>El gos</i>	ES TORNA	<i>rabíós.</i>
<i>La malalta</i>	ES VEU	<i>millorada.</i>
<i>El guardabosc</i>	ES PRESENTA	<i>de sobte.</i>
<i>Aqueix senyor</i>	APARENTA	<i>més anys.</i>
<i>Margarida</i>	ES POSA	<i>mestressa.</i>

(Observeu com l'atribut és, generalment, un adjectiu, un grup adjectival o un substantiu.)

EXERCICIS

a) Destrieu els complements circumstancials de les oracions següents en dos grups: 1, els introduïts amb preposició, i 2, els que no ho són:

Ho va prendre amb paciència.

Estudia sense llibres.

No eixirà demà.

Entrava en casa a les nou de la nit.

El diumenge aniran els teus amics.

T'acompanya fins a la porta.
T'reballava tres dies cada setmana.
El ciclista passà pel camí de la platja.
L'excursionista posà la bandera al cim de la muntanya.
Escriu amb llapis vora la finestra.

b) Dieu la classe de complements destriats en l'exercici anterior.

c) Afegiu un atribut a cada una de les proposicions següents:

La llibreta en què escriviu està ...
El teu alumne es pensa ...
Aquells llibres són ...
La teua amiga es torna ...
L'exposició de pintures ha resultat ...
L'advocat del primer pis es presenta ...

LECTURA

TEXT MODERN

Somniant antigues cançons, serenades,
 dormen les torres, dormen els bastions;
 com una església és la nit encantada
 que tinguéis mil canelobres d'or.

El campanil, en l'obscur amagat,
 somnia que és tard, que és ja mitjanit,
 i les campanes, quan han repicat,
 han despertat un grill que era dormit.

ANTONI BALLERO

(Col·lecció «Quart Creixent», 1957.)

Lliçó LVI

LES PROPOSICIONS COMPLEXES

313. Les proposicions *simples* tenen un sol verb.

EXEMPLE: *Nosaltres* ESTUDIAREM la lliçó.

314. Les proposicions *complexes* són les constituïdes per dues o més de simples, sempre que una d'elles siga la dominant i les altres modifiquen els elements d'aquesta dominant o els substituïsquen.

EXEMPLE: *Nosaltres* ESTUDIAREM la lliçó *quan tu* VOLDRÀS.

Subjecte: *Nosaltres*. Verb: *estudiarem*. Complement directe o acusatiu: *la lliçó*. Complement circumstancial de temps: *quan tu voldràs*. Aquest complement és una proposició que consta de subjecte: *tu*. Verb: *voldràs*. El mot *quan*, conjunció, n'és el nexa.

315. Proposició *principal* és aquella que expressa la idea central de la proposició complexa. Les proposicions *subordinades* són les que constituïxen els elements de la proposició complexa.

EXEMPLE: *Veig que vénen*.

Verb de la proposició principal: *Veig*. Verb de la proposició subordinada: *vénen*. El mot *que*, és el nexa que unix la proposició subordinada a la principal.

316. Els mots que enllacen les proposicions subordinades a la principal són de dues classes:

a) Conjuncions de subordinació independents de les dues proposicions que unixen.

EXEMPLES: *Em diuen* QUE *no la voràs mai més*. *S'ha cremat els dits* PERQUÈ *tocava les brases*. *Vindrà el seu germà* SI *li diem* QUE *vinga*.

b) Mots (adjectius o pronoms) *interrogatius*, i mots *relatius* (adjectius o pronoms) que ultra enllaçar les dues proposicions formen part de la subordinada.

EXEMPLES: *Tu diràs QUÈ vols. Mai no sabrem QUINA gorra és la teua.* (Què i quina són mots interrogatius.)

Vaig passar les vacances en el poble QUE tu m'aconsellares. Heus aci la taula amb LA QUAL vam dinar. (Que i la qual són mots relatius.)

L'adverbi pronominal *on* introduïx, també, proposicions subordinades formant-ne part.

EXEMPLE: *Ara tornem d'ON volies que anàrem.*

317. Les proposicions subordinades poden ésser el subjecte de la principal, l'acusatiu, l'atribut, i el complement circumstancial.

EXEMPLES DE:

Subordinada subjecte: *QUI CANTA EN LA TAULA i MENJA EN EL LLIT no té l'enteniment complit.*

Subordinada complement: *El llibre aconsella QUE CAL ESTUDIAR.*

Subordinada atribut: *El teu propòsit sembla QUE TINDRÀ IMPUGNADORS.*

Subordinada complement circumstancial: *Antoni ha dinat MENTRE NOSALTRES L'ESPERÀVEM.*

318. Hi ha proposicions subordinades que no constitueixen cap element de la principal. Són les *explicatives* i les *determinatives*.

a) Les subordinades *explicatives* aclariquen algun element de la principal.

EXEMPLE: *El teu fill, QUE ÉS MOLT EDUCAT, em saludà després-ahir.*

b) Les proposicions subordinades *determinatives* determinen algun element de la principal.

EXEMPLE: *Va explicar les funcions de teatre QUE HAVIA VIST A VALÈNCIA.*

319. Encara hi ha proposicions subordinades *impersonals*. Són de dues classes: *d'infinitiu* i *de gerundi*.

a) D'infinitiu: *S'estimava més ANAR A PEU. És molt útil ESCRIURE BÉ. S'entossudix a MULLAR-SE EL VESTIT.*

b) De gerundi (expressen una circumstància de l'acció principal): *Entrà en casa FLORANT A LLÀGRIMA VIVA. PARLANT s'entenen els homes.*

320. Si un fet és conseqüència d'un altre, o si succeïx des-

prés d'un altre, no pot expressar-se mitjançant una proposició de gerundi; cal expressar-lo per una altra proposició independent.

Heus ací uns exemples de gerundi dolent:

Antoni s'esvarà, TRENCANT-SE una cama.

Caigué daltabaix del pont, TOPANT de cap contra una roca del torrent.

Va morir dissabte, ESSENT enterrat diumenge.

Per a enunciar correctament, l'un darrere de l'altre, els fets expressats amb el gerundi *trencant-se, topant i essent* ens cal mudar les frases de gerundi en proposicions independents:

Antoni s'esvarà i ES TRENCA una cama.

Caigué daltabaix del pont i TOPÀ de cap contra una roca del torrent.

Va morir dissabte i FÒN soterrat diumenge.

321. Les conjuncions i locucions conjuntives de subordinació són (vegeu § 290, b):

Condicionals: Indiquen un requisit perquè es realitze l'acció principal.

Causals: Denoten el motiu o causa.

Finals: Indiquen l'objecte o finalitat.

Temporals: Indiquen el temps o moment en què es realitza l'acció dominant.

Comparatives: Expressen una relació de manera o una comparació.

Concessives: Denoten una objecció o dificultat que no impedisca l'efecte del verb principal.

A més a més hi ha la conjunció copulativa *que*. Amb ella s'introduïxen tota classe de subordinades que facen d'element de la principal.

322. Quan un nom o pronom, que no és subjecte ni complement d'atiu o acusatiu de la proposició on figura, porta a manera de predicat un participi, un gerundi o un adjectiu, pot fer l'ofici d'una proposició subordinada equivalent a un complement circumstancial. Aleshores, hom diu que és una *construcció absoluta*. També ocorre així quan alguns complements circumstancials, tals com *amb el cap alt, amb les mans a les butxaques*, es construïxen sense preposició i com si haguéssim elidit els gerundis *estant* o *essent*.

EXEMPLES: ACABADA LA FAENA, *cadascú a sa casa*. MANANT-HO ELL, *tots nosaltres hem d'obeir*. SEGURA LA RETIRADA, *el general donà el senyal d'atac. Vam entrar EL CAP BEN ALT. Es passejava, LES MANS A LES BUTXAQUES.*

EXERCICIS

a) En les següents proposicions complexes indiqueu les subordinades:

Ho sabies tu des que ho vares llegir al diari.

Vingué el comprador que m'anunciaves en la teua darrera lletra.

Acostumeu-lo que cada dia vinga a la mateixa hora.

Maria m'ha lliurat els poemes, que, per cert, són molt inspirats, per a la pàgina literària.

El seu primer pensament va ésser que el fill s'havia fet mal amb l'escopeta.

Déu sap qui haurà de pagar les despeses.

Avui he vist que desempedraven el carrer.

La llengua valenciana és l'instrument amb el qual hem d'estudiar.

Estic molt content que hages vingut.

Pregunta al conserge quina conferència pronuncien en aquesta aula.

M'ho digué mentre baixàvem l'escala.

No m'agrada que et jugues diners.

La seua convicció és que això no durarà.

Es segur que ella vindrà pel matí.

b) Digueu quines proposicions subordinades de les de l'exercici anterior són subjectes, complements directes, atributs, complements circumstancials, explicatives, determinatives, interrogatives i de relatiu.

c) Escriviu correctament les següents proposicions que siguen de gerundi dolent:

Caigué del cavall, duent-lo tot seguit a l'hospital.

Dinant llegia el diari.

Estudià l'advocacia essent empleat de banca.

Es tancà la ventalla, agafant els dits de la jove.

*Anà de jove a l'Amèrica, tornant ric i poderós.
 La fada acompanyant-la al cim de la muntanya li fabricà
 un palau de cristall.
 Llegint i escrivint es passa la vida a l'escola.
 Viatjant per França aprengué el parlar dels francesos.
 Prenguérem el camí de tornada, acomiadant-nos dels amics.
 El riu fa una colzada, desapareixent per la dreta.*

LECTURA

TEXT MODERN

Europa no és un somni. Europa és una realitat. Una realitat que avui s'ha fet necessària. I que és insubstituïble per cap altra. Europa és una necessitat.

I és una necessitat per als pobles europeus. Només bastint una Europa amb consciència de collectivitat, tots i cada un dels pobles europeus podran continuar essent ells mateixos.

No es tracta solament d'un ideal. Es tracta d'una realitat indefugible i humana.

És l'herència del nostre passat històric i la garantia de la nostra projecció devers el futur.

És l'alegria de la lluita per un objectiu necessari i la consciència de continuar essent pobles en l'esdevenir del món. És la missió històrica.

Europa és tradició i continuïtat.

I és, avui, la nostra juvenesa.

JOAN CRUSELLAS

(Col·lecció «Nova Europa».)

Lliçó LVII

LES PROPOSICIONS COORDINADES

323. Dues o més proposicions independents reunides en una mateixa clàusula són *proposicions coordinades*.

EXEMPLE: *Antoni escriví una carta i Maria llegí una novel·la.*

Dues o més proposicions, si no són enllaçades mitjançant un mot, dit *conjunció de coordinació*, i estan relacionades entre elles pel sentit, són també proposicions coordinades independents.

EXEMPLE: *Antoni escriví una carta, Maria la llegí amb satisfacció.*

324. Les conjuncions de coordinació, a més d'unir proposicions independents, enllacen els elements que componen la mateixa part d'una proposició, els quals elements són *termes coordinats*.

EXEMPLES: *Tu i jo estudiem gramàtica. Han comprat albercocs o cirerets? No era ell, sinó el seu pare.*

325. Les conjuncions i locucions conjuntives de coordinació són (vegeu § 290, a):

Copulatives: Indiquen simple unió i coincidència.

EXEMPLES: *Se'm gelen les puntes dels dits i m'he de posar els guants. No puc ni vull.*

Disjuntives: Expressen incompatibilitat, tria.

EXEMPLE: *Calia vèncer o morir.*

Distributives: Quan la coincidència o la incompatibilitat són expressament indicades en dues o més proposicions seguides o en dos o més termes coordinats.

EXEMPLES: *No isc mai ni de nit ni de dia. Tots guanyaven diners, qui més qui menys. Han vingut no solament ells, sinó els seus cosins. O no m'ho va dir o no me'n recorde. M'agradarà veure-ho, siga de lluny, siga de la vora. Porteu-ne dues, l'una gran, l'altra xicoteta.*

Adversatives: Denoten contrarietat, oposició.

EXEMPLES: *Es un bon xic, PERÒ estudia poc. No hi havia ningú SINÓ ell. No li sabrà mal que li ho digues, ANS li plaurà. Jo no ho faria; AMB TOT, si és el teu gust, també ho faré.*

Consecutiva: Indica deducció, conseqüència.

EXEMPLES: *No ens vols ajudar? DONCS no ho farem. Tot animal és mortal; l'home és un animal, DONCS és mortal.*

Continuatives: Denoten addició, continuïtat.

EXEMPLES: *Pots mirar tots aquests llibres i ENCARA consultar tots aquests altres. Estarem junts tot el dia i AIXÍ MATEIX tota la nit.*

326. En lloc de la conjunció adversativa *però* algú usa *mes*; aquest canvi és poc recomanable.

EXEMPLE: *Vull fer un viatge, MES no tinc diners. És preferible: PERÒ no tinc diners.*

La conjunció consecutiva *doncs* modernament ha estat mal usada en la llengua escrita com a conjunció causal.

EXEMPLE: *Creem que està malalt, DONCS fa dies que no el veem.*

La frase correcta usaria en lloc de *DONCS* una de les conjuncions causals: *car, perquè*.

EXEMPLE: *Creem que està malalt; PERQUÈ fa dies que no el veem.*

Un altre tort a la llengua és l'ús de *puix*, que és conjunció exclusiva de subordinació, en lloc de *doncs*, que és conjunció consecutiva de coordinació.

EXEMPLE: *No li digueres que vinguera? PUIX ja és ací. La frase correcta fóra: DONCS ja és ací.*

327. En començar una clàusula podem expressar la relació entre allò que anem a dir i allò que s'ha dit en la precedent, mitjançant mots o locucions que hi servixen de nexa. Podem citar:

a) Adverbis: *per això, per consegüent, així, aleshores, endemés, més, sí, també, no, tampoc...*

b) Conjuncions de coordinació: *i, ni, o, però, amb tot, doncs, encara, així mateix, tanmateix, no gensmenys, no obstant això...*

c) Conjuncions comparatives: *com, com si...*, i causals: *perquè, que, car*. (L'ús d'aquesta última cal limitar-lo al cas de que parlem.)

EXEMPLES: *Si només cremara el Sol, quin migdia! TAMBÉ cremen els teus ulls, amiga, i els teus llavis que no tenen ni matí ni tarda.*

No puc dir si em conec. COM TAMPOC no puc dir on visc.

Vosté està tocada del cap i té el mal de l'amor caragolat als renyons. PERÒ, veritat que no vol beure? DONCS està perduda.

EXERCICIS

a) Destrieu les conjuncions o locucions conjuntives de coordinació de les clàusules següents, i digueu la classe de cadascuna d'elles.

Ell vol el pa i ella la mescla.

Vols que vaja a Castelló? Doncs ja hi aniré.

Val tant el xic com la xica per a portar l'encàrrec.

Acompliré l'encàrrec, però no em sembla bé.

Aniré a ta casa siga a les deu, siga a les onze.

Cal estudiar la part teòrica, i encara més la pràctica.

No ho comprarem per gust, sinó per necessitat.

Ni tu ni jo no podem parlar en públic.

b) Substituïu els punts suspensius per les conjuncions o locucions conjuntives de coordinació més adients.

Has vingut per aprofitar-te'n; ... no t'hauries acostat a nosaltres.

Jo no ho faria; ... si és el teu gust, ho faré.

Em donaràs el diari ... la revista.

... estime la mare, ... la filla.

No l'odia, ... l'estima.

No es queixa de ningú ... d'ell mateix.

Ací tens les fotos que volies, i ... els dibuixos.

Sense el seu consentiment, no podem fer res; ... convé que el veges avui mateix.

No li agrada el futbol. ... t'acompanyarà.

No podem despendre moltes pessetes, ... tampoc no vestim malament.

c) Copieu les clàusules següents destriant-ne les que porten doncs de les que no en porten:

Ve l'enemic? Pux ataquem-lo.

Deu ésser al poble, perquè no ve per la societat.

L'any passat hi vaig ésser per Nadal, i aquest any hi he estat per la Pasqua i per Sant Joan; hi he estat, doncs, tres vegades.

Aquest exemple ha d'ésser imitat, puix que la tàctica ho recomana.

Està molt enfadat amb tu. Doncs, senyal que no l'has saludat.

Els has de castigar, puix que es burlen de tothom.

Veges si véns tu també perquè no podem seguir avant.

«Doncs qual serà aquell qui no el vulla ajudar e servir de sa persona?» (Cròn. Jaume.)

«... que diran lo que no féu; no hu façan, doncs, per la vida.» (Canç. Sat. Val.)

LECTURA

TEXT MODERN

S'obriren unes mans
i era novell el dia.

S'obriren unes mans
i un sol d'amor illuminà la Umbria.

S'obriren unes mans...

L'aire és de Déu, la font,
l'ocell petit i l'home gran, la serp,
l'ase tossut i el grill i el llop que crida...

S'obriren unes mans.
Oh, Sol. Oh, Veritat. Oh, Amor. Oh, Vida.

S'obriren unes mans
i a llur conjur es feren tots germans.

JAUME BRU I VIDAL

(Els Autors de l'Ocell de Paper.)

Lliçó LVIII

ELS PRONOMS PERSONALS FORTS

328. Els pronoms personals forts són:

<i>Jo, mi</i>	primera persona singular.
<i>Tu</i>	segona persona singular.
<i>Ell, ella</i>	tercera persona singular.
<i>Nosaltres, nós</i>	primera persona plural.
<i>Vosaltres</i>	segona persona plural.
<i>Ells, elles</i>	tercera persona plural.
<i>Si</i>	reflexiu de tercera persona.
<i>Vós</i>	segona persona usat per al singular i el verb en plural.

EXEMPLE: *Amb aquesta mateixa tarja PODEU entrar VÓS i la vostra muller.*

Vosté, vostés usat en el llenguatge familiar, substituint *vós*, amb el verb en tercera persona.

EXEMPLE: *VOSTÉ no SERÀ dels darrers.*

329. Els pronoms personals forts substituïxen, dins les proposicions, els seus elements.

Si el pronom fort fa de *subjecte* s'anomena *nominatiu*.

EXEMPLE: *JO vaig a passeig.*

Si fa de *complement directe* s'anomena *acusatiu*.

EXEMPLE: *Quan ho crega convenient cride'm A MI.*

Si fa de *complement indirecte* s'anomena *datiu*.

EXEMPLE: *Deixe pas A ELLS.*

Si fa de *complement circumstancial* s'anomena *ablatiu*.

EXEMPLE: *Vindreu AMB NOSALTRES.*

330. El pronom personal fort no va precedit de preposició quan és *nominatiu*.

EXEMPLE: *TU no visites la mare.* (TU, nominatiu, sense preposició.)

Quan el pronom personal fort és *acusatiu* va precedit de la preposició *a*.

EXEMPLE: *Digues-ho A ELL primer que tot.* (A ELL, acusatiu, amb la preposició A.)

Quan el pronom personal fort és *datiu* va precedit, també, de la preposició A.

EXEMPLE: *A MI no m'agraden les begudes alcohòliques.* (A MI, datiu, amb la preposició A.)

Quan el pronom personal fort és *ablatiu* va precedit de *preposicions ablatives* o de *locucions prepositives*.

EXEMPLES: *Vinc PER ELLA. Vindreu AMB NOSALTRES. Ells es presentaran ABANS DE VOSALTRES.* (PER ELLA, AMB NOSALTRES i ABANS DE VOSALTRES, ablatius, amb distintes preposicions o locucions prepositives.)

EXERCICIS

a) Substituiu els elements en versaletes per pronoms forts, precedint-los, si cal, de preposició:

Quan Antoni veia l'egua, ANTONI anava per la carretera.

Sí; EL PARE i EL FILL portarem sabates noves.

Ni EL CLAVARI ni LA CLAVARIESSA no podeu queixar-vos de la festa.

Quan LES GERMANES m'envien el brodat l'ensenyarem a LA PROFESSORA.

MIQUEL no vindrà a la paella.

Si us ho proposeu no fareu, NA MARIA, un mal paper.

ANTONI, MIQUEL i RAFAEL són bons caçadors.

Es just que els llapis siguin per a QUI ELS HA COMPRATS.

EL GERMÀ i LES COSINES vindreu algun dia.

SÓC EL VOSTRE AMIC i m'interessa per les vostres coses.

b) Substituiu les sèries de punts per pronoms personals forts.

... era a casa.

Han vingut sense ...

Parlàveu amb ...

Sí; ... m'escriuen encara.

Anaven amb ...

No són ...

... no vas vindre.

Entre ... i tu està el secret.

Sou ... qui ho heveu dit.

Quan ... vindreu.

... ha dit que no.

... ja sap que ens estimem.

c) Digueu quina és la funció de cadascun dels pronoms que han substituït les sèries de punts de les proposicions de l'exercici anterior.

Llicó LIX

ELS PRONOMS FEBLES

331. Els pronoms febles són tretze: *me, te, se, nos, vos, lo, la, los, les, li, hi, ho, ne*; la majoria dels quals poden revestir diferents formes segons llur situació dins la frase. (Els quatre pronoms *les, li, hi* i *ho* conserven sempre la mateixa forma.)

332. Els pronoms febles s'usen sempre davant o darrere el verb. Es posposen al verb quan aquest està en infinitiu (*creure-LA*), en gerundi (*estimant-VOS*) o en imperatiu (*escriu-LI*). Fora d'aquestes formes verbals els pronoms febles van davant el verb.

EXEMPLES: EM *vol*, LA *prenia*, US *cantarà*.

333. Les diverses formes que poden revestir els pronoms febles són:

FORMES	De 1. ^a persona		De 2. ^a persona	
	SINGULAR	PLURAL	SINGULAR	PLURAL
Darrere el verb { plena reduïda	me 'm	nos 'ns	te 't	vos us
Davant el verb { reforçada elidida	em m'	ens —	et t'	— —

FORMES	De 3. ^a persona			Neutre	Adverbials
	SINGULAR	PLURAL	Sin. Plu.		
Darrere el verb { plena reduïda	lo la li 'l — —	los les 'ls — —	se 's	ho —	hi ne — 'n
Davant el verb { reforçada elidida	el — — l' l' —	els — — —	es s'	— —	— en — n'

334. Les formes elidides dels pronoms febles davant el verb s'usen quan aquest comença en vocal o *h*.

EXEMPLES: *M'emparen, T'han vist, L'ofén, S'ignora.*

Darrere verb les formes reduïdes s'usen quan el verb acaba en vocal (excepte la *u*).

EXEMPLES: *Mira'M, estudia'NS, alça'T, admetre'S, estima'L, compta'LS, escriure'N.*

335. Davant el verb les formes reforçades dels pronoms febles que en tenen són preferibles a les formes plenes si el verb comença en consonant.

EXEMPLES: *EM plau, ET dic, ES menja, EN vol* (preferibles a *ME plau, TE dic, SE menja, NE vol*). Però: *SE cerca, SE servix*, per a evitar el doble so de *s*.

336. Es pot usar *vos* o *us*, indistintament, davant el verb. Quan els pronoms febles van darrere el verb s'ajunten a ell amb un guionet llevat dels casos en què calga usar l'apòstrof. (Vegeu §§ 148, 149, 150.)

337. El pronom feble femení de tercera persona *la* no pren la forma elidida *l'* davant de verb començat per *i* o *u* febles, precedides o no de *h*.

EXEMPLES (referint-se a un nom femení): *L'adoren, L'honoraven, L'insten, L'usen* (amb *i* i *u* fortes); però *LA inspiren, LA humilharen, LA ultratjaven* (amb *i* i *u* febles).

338. Els pronoms febles no s'apostrofen mai per contacte amb un altre mot que no siga un verb o un altre pronom feble.

No escriurem: *no'M vol*, sinó *no EM vol*; *no ella'L mirava*, sinó *ella EL mirava*; *no què'NS dius?*, sinó *què ENS dius?*

EXERCICIS

a) Copieu les proposicions següents, adonant-vos com estan escrites les combinacions de verb i pronom feble:

DIGUES-ME *si vindrà l'alacantí.*

ESCRIU-NOS *els nostres cognoms.*

Establiaràs malalties RENTANT-TE *cada dia.*

Cal LLEVAR-SE *del llit abans de les set del matí.*

No N'AGAFES *del rebuig; de les altres, DU-NE.*

No es diu «EMBOBAR-SE», sinó «EMBADALIR-SE».

A poc a poc EM TRAGUÉ *una pesseta i cèntims.*

La senyoreta Teresa ENS MIRA del passadis estant.

ET VEU prevaler entre tots els altres.

Si no estàs ben proveït HO PAGARÉ jo.

HI VAN TOTS fets uns pillastres.

L'HA tret del sostre de la barraca.

Cal ESCRIURE'M amb desimboltura.

MIRA'NS bé abans no ET DESFOGUES.

No sé si ET VA entendre; jo sí que T'ENTENIA.

HI HAVIA taronges? —No N'HI HAVIA.

b) Copieu els mots següents separant-ne convenientment els verbs dels pronoms febles:

<i>diguesme</i>	<i>enviali</i>	<i>mescoltava</i>	<i>dónansles</i>
<i>escriviunos</i>	<i>portala</i>	<i>tentenia</i>	<i>enslesenvia</i>
<i>rentantte</i>	<i>trauren</i>	<i>ensescoltava</i>	<i>menjarsetela</i>
<i>escriurem</i>	<i>emtrau</i>	<i>salça</i>	<i>menjarsetel</i>
<i>mirans</i>	<i>ensmira</i>	<i>anarmen</i>	<i>setelhamenjat</i>
<i>rentat</i>	<i>etveu</i>	<i>melhapres</i>	<i>senshamenjat</i>

LECTURA

TEXT CLASSIC

Moria l'Amic per plaer, e vivia per llanguiments; e els plaers e els turments s'ajustaven e s'unien en ésser una cosa mateixa en la voluntat de l'Amic. E per açò l'Amic en un temps mateix moria e vivia.

Amor és mar tribulada d'ondes e de vents, que no ha port ni ribatge. Pereix l'Amic en la mar, e en son perill pereixen sos turments e neixen sos compliments.

RAMON LLULL

(Llibre d'Amic e Amat. Segle XIII.)

Llicó LX

PRONOMS FEBLES ACUSATIUS

339. Dins la proposició gramatical el complement directe o acusatiu pot estar representat per un pronom feble. En *El carnisser talla la carn*, el grup de mots *la carn* és l'acusatiu i pot estar representat pel pronom feble *la*.

EXEMPLE: *El carnisser LA talla.*

El pronom feble acusatiu s'usa per evitar la repetició del complement directe.

EXEMPLE: *Talles la carn? —Sí; LA talla.*

En aquesta segona proposició l'ús del pronom feble *la* evita la repetició de l'acusatiu *la carn*.

340. Els pronoms febles que poden fer d'acusatiu són: *em*, *ens*; *et*, *us*; *el*, *la*, *els*, *les*; *es*; *ho*; *en*.

Em i *ens* són pronoms febles personals de primera persona. S'usen com a tals en:

Els fills m'estimen. Els amics EM saluden. Ja no ENS aconsellen.

Em s'usa, també, com a reflexiu:

Jo EM talle.

I ens s'usa, així mateix, com a recíproc:

Nosaltres ENS besem.

341. *Et* i *us* són pronoms personals de segona persona. S'usen com a tals en:

Necessites que ET balancegen.

Voleu que US feliciten.

Et s'usa, també, com a reflexiu:

Encara no ET vestives.

Us s'usa com a recíproc:

US mireu massa.

342. *El, la, els, les* són pronoms personals de tercera persona i s'usen com a tals:

Compres el llibre? —Ja **EL** compre (el llibre).

Tens la pesseta? —Ja **LA** tinc (la pesseta).

Portaràs els amics? —**ELS** portaré (els amics).

Quan ens donaràs les fotos? —Demà us **LES** donaré (les fotos).

343. *Es* és pronom feble de tercera persona i s'usa com a reflexiu:

Antoni **ES** llava cada dia.

També s'usa com a recíproc:

Ell i ella **ES** miren.

344. *Ho* és pronom feble neutre i s'usa com a tal:

Escriu-**HO** bé.

345. *En* és pronom feble i s'usa representant un substantiu indeterminat:

Tens tinta? —No **EN** tinc.

Si comparem aquest exemple amb el següent

Tens la tinta? —No **LA** tinc.

veurem com la darrera proposició es referix a una tinta determinada i la primera proposició a tinta en general. Per això en la resposta s'usa el pronom feble *en*.

En també pot representar un substantiu sobreentès.

Aleshores va acompanyat d'un adjectiu cardinal:

Tens algun llapis? —**Dos EN** tinc.

d'un adjectiu quantitatiu:

Vegeu si **EN** vols tant (de paper).

d'un adjectiu indefinit:

Agafaràs taronges? —**Alguna N'**agafaré.

o bé precedit de la preposició *de*:

Quantes capsas volies? —**DE** blanques **EN** volia mitja dotzena.

(*En* equival a «de capsas» en aquesta proposició. *Volia mitja dotzena de capsas blanques*.)

EXERCICIS

Substitueu els complements directes, o el substantiu que continga en cursiva, pel pronom feble corresponent:

Llegiràs *novelles*? —No llegiré *novelles*.

Llença *els paquets* al riu.

Jo llaví a *mi mateix* amb sabó perfumat.

Corregia a *nosaltres* per la nit.

Enraoneu bé *això que dieu*.

Compra *la corbata*.

El tenor sabia cantar totes *les cançons*.

El metge medica a *ell mateix*.

Pelaré quatre *taronges*.

Si et sembla bé renova *allò que et vaig dir*.

Vas collir moltes peres tendrals? —De tendrals vaig collir moltes *peres*.

Buscava *el formatge del calaix*.

La glòria somriu a *vosaltres*.

Has venut moltes *panses*? —Sí; he venut moltes *panses*.

Els amics fotografien a *mi*.

Estudia *els autors clàssics*.

Tenia nova *la ploma*.

Nosaltres mullem a *nosaltres*.

Pots prendre la *medicina blanca*.

No mireu amb mals ulls a *vosaltres mateix*.

El gat caça *les rates*.

Així: El gat caça *les rates*. —El gat *les caça*.

Lliçó LXI

PRONOMS FEBLES DATIUS

346. Dins una proposició el complement indirecte o datiu pot expressar-se mitjançant un pronom feble. En *Escriu una carta a ta mare* el grup de mots *a ta mare* és el datiu i pot estar representat pel pronom feble *li*.

EXEMPLE: *Escriu-LI una carta.*

El pronom feble datiu s'usa per evitar la repetició del complement indirecte: *Donaràs la nota al dependent? —Sí; LI donaré la nota.* En aquesta segona proposició l'ús del pronom feble *li* evita la repetició del complement indirecte o datiu *al dependent*.

347. Els pronoms febles que poden fer de datiu són: *em, ens; et, us; li, els; és.*

348. *Em* i *ens* són pronoms febles personals de primera persona. S'usen com a tals en:

EM dóna els papers.

ENS pren la paraula.

Em i *ens* s'usen també com a reflexius:

Jo EM pose la camisa neta.

Nosaltres ENS enviàrem l'encàrrec.

Ens s'usa, encara, com a recíproc:

ENS vam donar les mans.

349. *Et* i *us* són pronoms febles personals de segona persona. S'usen com a tals en:

Ell ET farà l'apologia del sant.

L'amic US dirà el domicili.

Et i *us* s'usen també com a reflexius:

Tu ET faràs el llit.

No US mengeu tota la paella.

Us s'usa, encara, com a recíproc:

Us estimeu com a bons germans.

Vosaltres US llegiu els poemes.

En el llenguatge parlat valencià la forma literària *us* es troba reemplaçada per *vos* en tots el casos. Tal ús és admissible, si bé la llengua literària preferix d'usar *us* davant el verb, almenys darrere un mot acabat en vocal: *que, no, si, bé, jo, ara*, etc.

EXEMPLES: *Què us diré?, no us vull contar, si us plau, bé us agrada, jo us donaré, ara us diu (us asil·làbic).*

En canvi l'ús de *vos* davant el verb també és lícit.

EXEMPLES: *Vos agrada, vos els prendran, Blai vos ho dirà, quants vos en donen?, com vos anava dient*, etc.

També la forma literària *ens* es troba reemplaçada per *nos* en el llenguatge parlat valencià. La forma vulgar *nos* és inadmissible. En la llengua literària cal usar *ens*, almenys darrere d'un mot acabat en vocal.

350. *Li* i *els* són els pronoms febles personals de tercera persona datius, per al singular i plural, respectivament, sense distinció de gèneres. S'usen com a tals en:

Llava-LI els mocadors.

LI amostrava el camí.

Pren els tinters i posa'LS tinta.

La mare repta les filles i ELS diu què han de fer.

351. *Es* és pronom feble de tercera persona i s'usa com a reflexiu i com a recíproc. És reflexiu en:

La jove ES desfà el pentinat.

És recíproc en:

Les amigues ES conten passatges de la història.

352. Cal tindre present que el pronom *li* sempre és datiu i que els altres pronoms consignats en aquesta lliçó com a datius poden representar també complements acusatius.

353. És falta greu de sintaxi expressar dins una mateixa proposició dues vegades el mateix complement. Compareu les següents proposicions:

1. *La mare tallava les ungles A LA FILLA.*

2. *La mare LI tallava les ungles.*

3. *La mare LI tallava A LA FILLA les ungles.*

Dins les proposicions 1 i 2 el complement datiu està expressat una sola vegada en cada proposició: les dues són correctes. En la 3, el datiu està expressat dues vegades; primerament pel pronom feble *li* i segonament pel grup de mots *a la filla*. Aquesta construcció és antigramatical i, per tant, dolenta.

EXERCICIS

a) Per cadascuna de les clàusules següents escriure'n una altra de sentit equivalent en què el datiu de la primera estiga representat en la segona per un pronom feble.

Feu la declaració AL JUTGE.

Antoni dirà A VOSALTRES quina cosa cal fer.

Compreu les entrades ALS AMICS.

Compren les entrades ALS AMICS.

Tenia uns llibres i he perdut ELS LLIBRES.

Miquel farà A NOSALTRES les fotos.

El teu germà dóna A TU les llibretes.

Diu que cal portar les cadires PER A VOSALTRES.

A ELLES és convenient mostrar els dibuixos.

Maria comprarà PER A MI el llibre.

Què preguntarem ALS NOSTRES ALUMNES?

Què preguntaràs AL MEU FILL?

b) Extraure de les següents clàusules els complements acusatius i els datius i fer amb cada mena de complements una llista:

Ara es renta les mans.

Ens han enviat els mocadors.

Si veus la Maria, dóna-li això.

Manuel ho ha comprat.

Tens paper? —No en tinc.

Banyeu-vos les cames.

Entre tu i jo els farem dir la veritat.

Saludeu els amics.

Donem-los l'enhorabona.

Torca-li les llàgrimes.

Feu-me el favor que us demane.

Tocaré l'anella de la porta de l'escaleta.

Toca-li el braç.

Toca-ho.

Feu-vos on vullgueu la paella.

M'ha dit que no et vol.

Lliçó LXII

PRONOMS FEBLES ATRIBUTS, ABLATIUS

COMPLEMENTES PREPOSICIONALS

354. Dins una proposició substantiva l'atribut pot expressar-se mitjançant un pronom feble. En *Qui ens ha visitat serà l'amic Daniel, o no serà l'amic Daniel*, el grup de mots d'aquesta segona proposició *no serà l'amic Daniel* és l'atribut i pot estar representat pel pronom feble *ho*.

EXEMPLE: *No HO serà.*

El pronom feble atribut s'usa per evitar la repetició del predicatiu.

EXEMPLE: *Vós sou parent del marit? —HO sóc de la muller.*

En aquesta segona proposició el pronom feble *ho* evita la repetició de l'atribut *parent*.

355. Els pronoms febles que poden fer d'atribut són: *ho, hi, el, la, els, les*.

356. *Ho, hi* s'usen per expressar substantius indeterminats i adjectius.

a) Exemple de *ho* en lloc d'un substantiu indeterminat que és atribut:

Són CISTELLES noves? —No HO són.

(*Cistelles*, substantiu indeterminat atribut.)

Exemple de *ho* en lloc d'un adjectiu que és atribut:

Els animals es van quedar ERTS, encara que no HO pareixien.

(*Erts*, adjectiu atribut.)

b) Exemple de *hi* en lloc d'un adjectiu atribut:

Pensàvem que el pa es faria BO, i no s'HI ha fet.

(*Bo*, adjectiu atribut.)

357. *El, la, els, les* s'usen per expressar substantius determinats.

EXEMPLES:

És EL MESTRE? —L'és.

Semblarà LA FARINA, però no LA serà.

Em figurava que eren ELS COMPANYS, i no ELS eren.

Volen ésser LES SENYORES, i mai no LES seran.

(Cal dir que el parlar corrent expressa aquests atributs mitjançant el pronom feble *ho*; però la correcció literària implica l'ús de *el, els* per als atributs substantius determinats masculins singular i plural i l'ús de *la, les* per als que són femenins, singular i plural.)

358. Els complementos ablatius o circumstancials són els que determinen alguna de les circumstàncies en què s'ha produït l'acció expressada pel verb.

En, hi són els pronoms febles que poden fer d'ablatius:

En s'usa quan els complementos ablatius són introduïts amb la preposició *de*.

EXEMPLE: *Quan vindreu DE LA MASIA?* —*EN vindrem la setmana que ve.*

Hi s'usa quan els complementos ablatius són introduïts per qualsevol preposició altra que *de*.

EXEMPLES:

Vas a casa? —*HI vaig.*

Quan ell és EN classe, jo també m'HI trobe.

Si anava CAP A Barcelona m'avisaria, puix que jo HI vull anar.

Piques AMB una pedra? —*No HI pique.*

359. D'entre els complementos introduïts en l'oració amb preposició cal distingir els ablatius o circumstancials i els datius, complementos ja estudiats.

Els altres complementos introduïts amb preposicions, anomenats simplement *complementos preposicionals*, poden representar-se pels pronoms *en* i *hi*.

En s'usa quan els complementos preposicionals són introduïts amb la preposició *de*.

EXEMPLE: *Es malfia DE mi?* —*No se'n malfia ('n = DE mi).*

Hi s'usa quan els complements preposicionals són introduïts amb les preposicions *a* i *en*.

EXEMPLE: *La pintura se sembla A L'ORIGINAL, i si no s'HI semblara no la voldria jo (hi = A L'ORIGINAL).*

(Noteu com el mot *en* unes vegades és pronom feble i altres és preposició.)

EXEMPLES: *Tenies tinta? —EN tinc. (En: pronom feble.) S'es-tava EN casa. (En: preposició.)*

EXERCICIS

a) Substituiu els mots en versaletes de les clàusules següents pels pronoms febles corresponents:

Si eixa pilota és cara, aquella pilota també és CARA.

Semblaven soldats, o no semblaven SOLDATS?

Pel matí va a classe, i per la nit no va a CLASSE.

Aquests senyors són els diputats? —Si que són ELS DIPUTATS.

El pa es fa dur i si es fa DUR és perquè no el posem en lloc fresc.

S'apartà del foc? —Si; per fi s'apartà DEL FOC.

La vaig veure al saló, però en voler saludar-la ja no era AL SALÓ.

És fill del meu poble, però com si no fóra fill del MEU POBLE.

Pren raïm si vols RAÏM.

Són les cadires velles? —Si que són LES CADIRES VELLES.

Cantà amb molt de gust; la veritat és que sempre canta AMB MOLT DE GUST.

Això són faves contades, i si no foren FAVES CONTADES, pitjor per a tots.

b) Copieu les clàusules següents i escriviu al costat de cadascuna d'elles una altra clàusula substituint els pronoms febles en cursiva per frases que siguin adients:

Es tan desficiat que no ho pareix.

Despenen molts diners i és que no ho creuen.

Els pares van buscar-los molt i per fi els aparegueren.

Hi anava cada dissabte per afaitar-se i arranjar-se els cabells.

En vingueren cinc persones per veure la ciutat en festes.

Dins el tonell en tens de Torís?

Si *hi* vas parlarem fins a la porta.
 Qui et corregix els dibuixos a classe no *l'és*?
 Aquells clavells semblen barats i no *ho són*.
 Ja sé que sou a muntanya; però quan *en* tornareu?
Hi visqué set anys.
 Se'n burlava i per això m'enfadí.

LECTURA

TEXT MODERN

L'home sincer i el revolucionari poden confiar en l'heroisme, en la santedat específica del ram respectiu, si no en l'èxit de la virtut o del programa a què s'adhereixen; l'hipòcrita, l'home corrent, bondados i suspicac «va fent», tranquil, dins la seguretat que la seua hipocresia defensa i empara. Només el cínic es troba amb les mans buides, al final del trajecte. S'haurà divertit, probablement, i em sembla que aquesta és l'única paga que pot esperar. S'haurà divertit, i prou. Però, després de tot, tampoc no està malament. El cinisme suposa un punt de vista d'espectador: el cínic s'imagina vingut en aquest món per passejar-hi entre la misèria, la falsedat, el dolor, la injustícia, sense sentir-se'n afectat immediatament, si més no sense compartir-los, i s'arroga la missió d'anar denunciant-ho amb tota objectivitat. No es distancia de la vida —voluptuós, saludable o actiu a vegades, s'hi aferra amb passió—, però sí de la vida dels altres: hi interposa un espai asèptic, un tret que facilite la seua contemplació de la societat confusa i fraudulenta, esca fabulosa per al seu sarcasme.

JOAN FUSTER

(Raixa, 1958.)

Llicó LXIII

COMBINACIÓ BINÀRIA DE PRONOMS FEBLES

360. Les proposicions poden portar dos dels seus elements reduïts a pronoms febles.

EXEMPLE: *Antoni es va llavar la cara? —Sí; SE LA va llavar. (Antoni va llavar la cara a ell mateix.)*

361. En tota combinació de dos pronoms febles, ço és, en tota *combinació binària*, el pronom que fa de complement indirecte s'escriu generalment primer que l'altre pronom.

EXEMPLE: *No ELS HO digues.* (ELS, complement indirecte davant HO.)

Però s'escriu en segon lloc si els dos pronoms són de tercera persona.

EXEMPLE: *No SE LI coneix.* (LI, complement indirecte posat en segon lloc; així, doncs, no escriurem: *no LI SE coneix.*)

362. Els pronoms febles *me, te, se* quan són els primers de la combinació no es canvien en *em, et, es*; però davant *ho, hi* prenen la forma elidida *m', t', s'*.

EXEMPLES:

EM *saluda*; ET *crida*; ES *conserva* (*em, et, es*, perquè sols hi ha un pronom).

ME LA *donarà* (no EM LA *donarà*), perquè hi ha dos pronoms. M'HO *digueren*; T'HI *penja la roba*; S'HO *pensava*.

363. Darrere *me, te, se*, les formes *el, els, en*, etc., es canvien en *'l, 'ls, 'n*. Però davant un verb començat en vocal o *h* s'escriu *l', n', m', t'*.

EXEMPLES: ME'L *prengué*; però ME L'*agafa*.

364. El pronom feble de tercera persona *li*, que és sempre complement indirecte, no canvia mai de forma:

EXEMPLES: LI'L *regala*; LI'LS *pren*; LI'N *donarà*; *tu LI LA portaràs*; *la filla LI LES dóna*.

365. És molt corrent substituir dolentament els pronoms *vos* i *nos* per *se*. És una forma inadmissible que hem de bandejar del llenguatge parlat i escrit. Exemples d'ús de *se* per *nos* i *vos*:

Donem-SE les mans; fotografieu-SE tots junts.

La forma correcta és:

Donem-NOS les mans; fotografieu-VOS tots junts.

366. La combinació binària unes vegades s'anteposa al verb i altres es posposa. (Vegeu lliçons XXX, XXXIX i LIX.)

Dos *en* o dos *hi* no són admesos en una combinació binària.

EXERCICIS

a) Per a cadascuna de les clàusules següents, escriviu-ne una altra en què els complements verbals estiguen substituïts per pronoms febles:

Dóna el premi al teu deixeble.

Dóna els premis al teu deixeble.

Dóna el premi als teus deixebles.

Dóna els premis als teus deixebles.

Dóna la ploma al teu deixeble.

Dóna les plomes al teu deixeble.

Dóna la ploma als teus deixebles.

Dóna les plomes als teus deixebles.

Dóna premi al teu deixeble.

Dóna premis al teu deixeble.

Dóna premi als teus deixebles.

Dóna premis als teus deixebles.

Dóna això al teu fill.

Dóna això als teus fills.

b) Per a cadascuna de les clàusules següents escriure'n tres equivalents substituint per pronoms febles: el primer complement; el segon complement; els dos complements alhora:

Deixen pa al calaix.

Deixen els pans al calaix.

*Donarem els regals als músics.
 Despengen el retrat de la paret.
 Havem vist l'amiga al teatre.
 Fan fugir la gent del poble.
 Repartirem menjar als pobres.*

MODEL:

Deixen pa al calaix.

- a) EN deixen al calaix.
 b) HI deixen pa.
 c) N'HI deixen.

LECTURA

TEXT MODERN

*Per una vela en el mar blau
 daria un ceptre;
 per una vela en el mar blau,
 ceptre i palau.*

*Per l'ala lleu d'una virtut
 mon goig daria,
 i el tros que em resta, mig romput,
 de joventut.*

*Per una flor de romani
 l'amor daria;
 per una flor de romani
 l'amor doní.*

JOSEP CARNER

(Col·lecció Popular Barcino.)

Lliçó LXIV

COMBINACIÓ TERNÀRIA DE PRONOMS FEBLES

367. Les proposicions poden portar tres dels seus elements reduïts a pronoms febles.

EXEMPLE: *Em deixaràs la llibreta en el calaix?*

(*Em* és complement indirecte; *la llibreta* és complement directe; *en el calaix* és complement circumstancial de lloc.)

Si els complements «la llibreta» i «en el calaix» els reduïm a pronoms febles tindrem una combinació ternària: *Me la hi deixaràs.*

En què:

ME = a mi.

LA = la llibreta.

HI = en el calaix (1).

368. En les combinacions ternàries el primer pronom ha de representar el complement datiu o indirecte; el tercer pronom, el complement ablatiu o circumstancial i enmig dels dos ha d'anar l'altre complement verbal.

EXEMPLE: *Es posa els diners a la butxaca? —No se'ls hi posa.*

se és el complement datiu;

els és el complement acusatiu;

hi és el complement ablatiu.

369. La combinació *se'n* pròpia d'alguns verbs com *anar-se'n*, *eixir-se'n* admet un altre pronom datiu.

EXEMPLES:

Tenia més vi, però se LI'N va anar.

L'olla va eixir-se'n? —Sí; SE LI'N va eixir.

370. En les combinacions ternàries no són admesos, per motius de claredat, dos pronoms *en* o dos *hi*.

(1) Vegeu la lliçó LXII, § 358, sobre l'ús de *hi* en els complements ablatius.

371. Quan un tercer pronom ve a afegir-se a una combinació binària, el segon pronom sofríx els canvis següents:

a) Les formes 'm (o *em*) i 't (o *et*) es transformen, respectivament, en *m'* i *t'* davant *hi* o *ho* i es transformen en *me* i *te* davant qualsevol altre pronom.

EXEMPLES: *Se m'hi coneix; posar-se-t'ho; menjar-se-te-la.*

b) Les formes *el* i *l* es transformen en *l'* davant *hi* o *en*, i les formes *en* i *'n*, en *n'* davant *hi* o *ho*.

EXEMPLES: *Me l'hi posa; traure-me-l'en; us n'hi vendran.*

372. Quan un tercer pronom ve a afegir-se a una combinació binària, el tercer pronom pren les formes *em*, *ens*, *et*, *el*, *els*, *en*, o les formes 'm, 'ns, 't, 'l, 'ls, 'n segons que el segon pronom acabe en consonant o en vocal.

EXEMPLES: *Menjar-se-te'l; menjar-se'ns-el.*

Si la combinació de tres pronoms va al davant d'un verb començat en vocal o *h*, les formes *em* o 'm, *et* o 't, *el* o 'l, *en* o 'n són reemplaçades, respectivament, per *m'*, *t'*, *l'* i *n'*.

EXEMPLES: *Se te'l menja; se te l'ha menjat.*

EXERCICIS

Escriuiu clàusules equivalents a les següents substituint els complements verbals i els circumstancials pels pronoms febles corresponents:

Em posa el llibre damunt la taula.

Dus-me l'encàrrec de l'estació.

Me'n vaig amb els amics.

Cal endur-se això de casa.

Se'ns ha menjat la taronja.

Els han posat farina al sac.

Ens en tornem a casa.

La meua germana no es posa coloret a la cara.

No se't coneix la taca al vestit.

No us han posat sucre a la tassa.

Lliçó LXV

LES PROPOSICIONS NEGATIVES

373. Les proposicions negatives són expressades, generalment, anteposant l'adverbi *no* al verb.

EXEMPLES: *No vol anar. No llig el llibre. No té força.*

Si la proposició negativa va acompanyada d'algún pronom feble, el mot *no* va davant d'aquest.

EXEMPLES: *No ens diu res. No li ho dona. No se te la menjarà.*

374. Els mots *mai, ningú, res, gens, cap, enlloc, tampoc*, i les expressions *en ma vida, ni tu ni jo* i altres anàlogues no expressen negació i el verb de les proposicions de què formen part ha d'anar acompanyat del *no* negatiu.

EXEMPLES: *Mai no hi aniré. No en té gens de ganes. Ningú no ho diu. No ens dirà res. Tampoc no li comprem fraures. En ma vida no he escoltat tal cosa.*

375. En les locucions *no gens* i *no res* mai no s'ha de suprimir la partícula *no*.

EXEMPLES:

Es una habitació NO GENS agradosa.

Es una habitació GENS agradosa (incorrecte).

Es baralla per NO RES.

Es baralla per RES (incorrecte essent negativa).

La locució *no gens* queda reduïda a *gens* si va darrere la conjunció *ni*.

EXEMPLE: *NO GENS agradosa ni GENS higiènica.*

376. Hi ha proposicions negatives que no porten l'adverbi *no*.

a) Són aquelles en què el verb està sobreentès.

EXEMPLES:

Vols molt de pa? —GENS (sobreentès: *no en vull*).

Quan anirem? —MAI (sobreentès: *no anirem*).

Qui ha cridat? —NINGÚ (sobreentès: *no ha cridat*).

b) Aquelles en què la conjunció *ni* precedeix el verb.

EXEMPLES:

Ni treballes NI deixes treballar.

No vull això NI ho voldré mai.

377. Fora d'aquests dos casos tota proposició negativa ha de portar l'adverbi *no* i aquest junt al verb. Observeu que no és igual dir *Res no l'espanta* que *No res l'espanta*.

Es molt valent: res NO l'espanta.

Es molt covard: NO res l'espanta.

No és correcte posar *no* davant *gens*, *mai*, *ningú*, etc., seguit de verb.

EXEMPLES:

No mai aniré (incorrecte).

No aniré mai (correcte).

Mai no aniré (correcte).

378. Si dins una proposició afirmativa algun dels seus elements és negatiu, ha de portar la partícula *no*.

EXEMPLE: *Ha fet una defensa NO molt encertada.*

379. L'adverbi *no* entra a formar part d'oracions afirmatives:

a) Quan és complement d'un mot significant temença.

EXEMPLES:

Tenia por que NO correguérem massa.

Temem que la malaltia NO se li complique.

(Observeu que aquestes dues proposicions són afirmatives a pesar de portar les complementàries l'adverbi *no*. El verb posat al *no* va en subjuntiu.)

b) Quan és una proposició subordinada comparativa d'una principal afirmativa.

EXEMPLES:

El fill és més alt que NO la filla.

Es menys treballador que NO el germà.

c) Quan s'ha d'evitar la repetició consecutiva de la conjunció *que*.

EXEMPLE: *Val més que ho diga a ell que NO que t'ho diga.*

380. La partícula *pas* i la locució *no pas* que han caigut en desús en els llenguatges parlat i escrit dels valencians (però que els nostres clàssics usaven correntment) fóra convenient posar-les, de nou, en circulació.

Pas s'ha d'usar darrere verb i afegix a les proposicions negatives un sentit d'adversitat.

EXEMPLES:

Jo no m'espante PAS de les teues amenaces. (Tirant.)

Si li demanes la tinta no te la donarà PAS.

No pas servix per a introduir proposicions negatives en les quals el verb està sobreentès i es nega parcialment el contingut d'una proposició anterior.

EXEMPLES:

Agafaràs els fardells? —NO PAS *el de la roba.*

Et menjaràs aquestes fruites? —NO PAS *el raïm.*

EXERCICIS

a) En les proposicions següents, afegiu *no* allà on calga:

Ningú ens ha mirat.

Mai sabrem què vol dir.

Enlloc trobaràs tanta fruita com a l'hort.

Si tu no véns, tampoc vindrà ella.

Cap dels reunits ho voldrà confessar.

Si cap d'elles t'ho pregunta, respon-li que no ho saps.

Si cap d'elles t'ho vol dir, com ho faràs per a saber-ho?

Si mai el veus, dona-li expressions de part meua.

Ho ha dit sense ningú preguntar-li-ho.

En ma vida he vist cosa igual.

Ni m'ha dit, ni li he dit res.

No plou ni fa vent.

En ta vida ho faràs, desenganya't.

Res el distrau; per això no riu mai.

Res el distrau; per això no sap mai la lliçó.

Per què et fingives més ignorant que ets?

Més s'estima llençar-ho que m'ho dones.

Cap dona voldrà banyar-s'hi, en aquesta piscina.

*Mai l'havia vista tant contenta.
 Han passejat molt i gens s'han cansat.
 b) Afegiu pas allà on calga:
 A ell pertany això més que no a tu.
 Volies aqueixos llibres? —No els d'aventures.
 T'han dit res de nou? —No les notícies que esperava.
 Faràs molt bé de no anar.
 Què vas a fer? No ho faces.
 No cal anar a esperar-lo; no vindrà amb aquest temps.*

LECTURA

TEXT MODERN

Descoratja la inconsciència de l'hortolà que escanya un ocellet sense adonar-se que ha destrossat un bocí de la bellesa rústica, que ha arrancat una nota a un dels millors acords de l'esplèndida simfonia de la naturalesa. Però si capís aquest sentit estètic, no seria llaurador sinó jardiner i no conrearia sinó roses, clavells, nards, gessamins... i s'adonaria que els ocells tenen ales com els àngels. Jo voldria que els teuladins sabessen tot açò que pense i sent sobre els ocells, i amb quina exultació he rebut el missatge d'amistat corresposta que m'han tramés en amerar de primavera el meu despatx, però em caldrà resignar-me a què la meua amistat reste inconeguda per ells, perquè els hòmens, oblidant-se de Sant Francesc d'Assis, han fet impossible el diàleg entre ells i aqueixos missatges entre el cel i nosaltres que són els ocells.

MIQUEL ADLERT NOGUEROL

(Els Autors de l'Ocell de Paper, 1957.)

Lliçó LXVI

ÚS INDEGUT DE SE

318. En el llenguatge parlat hom usa sovint el pronom feble *se*, reflexiu, en lloc dels pronoms febles de primera o segona persona *nos*, *vos*, *ens* i *us*. Aquest ús indegut de *se* (en les seues diverses formes) ha entrat al llenguatge escrit i cal corregir la tal falta gramatical. L'ús viciós del *se* el fan alguns valencians en els casos següents:

a) Quan l'imperatiu va seguit del pronom *se*.

EXEMPLES:

Mengem-SE la poma.

Mengeu-SE el pastís.

En el primer cas el *se* ha d'ésser substituït pel pronom *nos* i en el segon cas per *vos*.

EXEMPLES:

Mengem-NOS la poma.

Mengeu-VOS el pastís.

Si en lloc d'un pronom l'imperatiu va seguit de dos pronoms també sol aparéixer l'ús indegut de *se*.

EXEMPLES:

Llegim-SE'l (el programa).

Mireu-SE-les (les mans).

Mengeu-S'ho.

La forma correcta és:

Llegim-NOS-el (el programa).

Mireu-VOS-les (les mans).

Mengeu-VOS-ho (això),

b) Quan el gerundi va seguit dels pronoms de primera o de segona persona.

EXEMPLES:

Estem menjant-SE les pomes.

Esteu menjant-SE el meló.

La forma correcta és:

Estem menjant-NOS les pomes.

Esteu menjant-VOS el meló.

c) Quan el pronom *se* s'anteposa al verb.

EXEMPLES:

Ja S'haveu saludat.

No S'hem (o S'havem) vist.

La forma correcta és:

Ja US haveu saludat.

No ENS hem (o no ENS havem) vist.

EXERCICIS

Substituïu el signe + pels pronoms *se*, *s'*, *es*, *nos*, *vos*, *ens*, *us*, allà on calga.

Ell està afaitant-+.

Fem-+ l'ànim.

Feu-+ socis de l'Ateneu.

Volen barallar-+ per no res.

Poseu-+ un poc més cap avant.

Llavem-+ les mans al safareig.

No sé perquè + llaven al riu.

Mirem-+-la de lluny.

+ haveu assabentat de tot.

Tu i jo + teniem per bons amics.

Tu i ell + teniu per bons amics.

Lliçó LXVII

CONCORDANCIA DEL PARTICIPI PASSAT

382. El participi passat dels verbs composts concorda amb el complement directe quan aquest està expressat dins la proposició per un pronom feble de tercera persona.

EXEMPLES:

Hem anat a menjar pastes, però no LES hem TASTADES.

Buscava la teua germana i no L'he TROBADA.

M'has ensenyat els retrats, i no ELS he MIRATS.

M'has ensenyat el banc, ni no L'he VIST.

Però resta invariable en tot altre cas.

EXEMPLES:

HE VIST la teua germana.

He TROBAT el teu germà.

Tinc la llibreta que m'has DEIXAT.

383. Si el verb d'una proposició va seguit d'un verb en infinitiu i el complement directe està expressat per un pronom feble de tercera persona pot succeir:

a) Que el pronom feble siga complement del verb en temps compost. Aleshores el participi passat concorda amb el pronom feble.

EXEMPLE: *Has vist cosir la meua filla? —Sí; L'he VISTA cosir.*

b) Que el pronom feble siga complement del verb en infinitiu. Aleshores el participi passat no varia.

EXEMPLES: *Has vist vendre aquestes teles? —Sí; LES he VIST vendre.*

(El pronom feble és complement de l'infinitiu si posposant-lo a l'infinitiu el sentit de la proposició no queda alterat.)

EXEMPLE: *He VIST vendre-LES, les teles.*

384. Si el participi passat ho és dels verbs *haver de*, *voler*, *poder*, *gostar*, *saber* i *fer* concorda amb el pronom encara que el pronom feble siga complement del verb en infinitiu.

EXEMPLES:

Aquesta endevinalla no L'he POGUDA endevinar.

He SABUDES fer-les, les acusacions.

LES ha FETES fer, les sabates.

Dins el llenguatge parlat hi ha avui la tendència de deixar invariable el participi passat en tots els casos. No és gens recomanable i cal corregir gramaticalment expressions com les següents:

No L'he VOLGUT vore, la representació.

L'han VIST córrer, la llebre.

La carta, L'han COMENÇAT.

EXERCICIS

Feu concordar els participis amb els pronoms febles en cursiva sempre que calga.

La carta *l'han* començat, però no *l'han* acabat.

La teua germana, *l'he* sentit cantar una vegada.

Ou són? —No *els* hem vist.

Les havem perdut, les plomes.

Jo me *n'he* menjat una, i ell se *n'ha* menjat tres.

Ja has escrit la carta.

La jove que ells han vist és la germana de Pere.

Aquesta cançó *l'he* sentit cantar.

Aquestes danses, *les* hem vist ballar a París.

Aquesta dona, *l'he* sentit cantar.

Aquestes joves, *les* hem vist ballar a París.

La carta, no *l'han* pogut acabar.

L'havem fet fer pel fuster.

No *l'han* sabut cosir.

Aquella senyora, *l'han* volgut besar.

Lliçó LXVIII

ÚS DE LES PREPOSICIONS A I EN

385. La preposició *a* s'usa en la introducció de complements verbals, a més dels casos estudiats (vegeu §§ 305, 307, 309, 310), en els següents:

a) Certs verbs, com *accèdir*, *contribuir*, *excitar*, *procedir*, *acostumar-se*, *arriscar-se*, *exposar-se*, *dedicar-se*, admeten un complement introduït mitjançant la preposició *a*.

EXEMPLES: *Es dedicava AL joc. S'acostuma A la foscó.*

b) Si el complement és un infinitiu cal usar la preposició *a*.

EXEMPLES: *Exposar-se A caure. Contribuir A pagar. Tardar A venir. Vacillar A respondre.*

c) Quan el mot com servix per a introduir un predicatiu, va acompanyat de la preposició *a*.

EXEMPLES: *Estimar-se COM A bons germans. Han lluitat COM A lleons.*

d) En les determinacions de lloc indicant moviment, solem usar la preposició *a*.

EXEMPLES: *Anaven A casa. Pujàveu AL pis. Entraré A la sala. També s'hi pot usar, davant l'article, la preposició en.*

EXEMPLES: *Pujàveu en el banc. Entraré en la casa.*

e) Davant un nom propi s'usa sempre la preposició *a*.

EXEMPLES: *Aniré A València. Estic A València. Viuen A València. El portaren A València.*

386. La preposició *en* s'usa en la introducció dels complements verbals següents:

a) Certs verbs, com *pensar*, *tardar*, *vacillar*, *delitar-se*, *exercitar-se*, *entossudir-se*, *creure*, admeten un complement introduït mitjançant la preposició *en*.

EXEMPLES: *Pensar EN ell. Vacillava EN l'execució. Creia EN Déu.*

b) En les determinacions de lloc indicant repòs, la preposició *en* servix per a introduir la indicació de l'indret on és o s'esdevé alguna cosa.

EXEMPLES: *Els pans són EN el calaix. T'esperarem EN el teatre. El gat és EN el terrat.*

També s'hi pot usar la preposició *a*.

EXEMPLES: *Els pans són AL calaix. T'esperarem AL teatre. El gat és AL terrat. Erem A missa. S'asseu A taula.*

c) Davant els adjectius numerals, demostratius i els indefinits *un* i *algun* s'usarà necessàriament la preposició *en*.

EXEMPLES: *He viscut EN tres cases diferents. Vam entrar EN aquella casa. Tira'l EN un racó.*

d) Davant un infinitiu o frase d'infinitiu que representa una determinació circumstantial de temps, cal usar la preposició *en* (traduïda en castellà *al*).

EXEMPLES:

Li ho feu saber EN anar a portar-li el dinar.

EN alçar-se el president, tots l'aplaudixen.

(En castellà: ... *al* ir a llevarle... *Al* levantarse...)

EXERCICIS

Substituiu els punts suspensius per les preposicions *a* o *en* segons corresponga.

Et complaus ... fer mal.

Els dos vivien ... una mateixa casa.

S'exposa ... perdre tots els diners.

Va girar-se ... sentir-se tocar.

Això ho portareu ... la plaça.

Els guants els ha deixat ... la cadira.

Com molestava el va enviar ... pastar fang.

... saludar va somriure.

Viuen ... Xàtiva.

Senta't ... taula.

Va accedir ... les raons dels amics.

Es complau ... conrear el seu hort.

Tots els nostres respectes com ... metge.

Ves ... missa.

S'exercita ... obres de caritat.
Ho he llegit ... un llibre d'aventures.
Es dirigien ... caf .
Ha nevat ... Benassal.
Consentiu ... abandonar-lo.
Entr  ... aquella casa.
Passarem l'estiu ... Estivella.
Les claus són ... l'armari.
Anava ... la porta.
T'esperar  ... algun banc del passeig.

LECTURA

TEXT CLASSIC

Qui porta la llança ab l'hasta corcada
 i plena de pols i polls de gallina;
 qui porta cuirassa del tot desllandada;
 qui porta l'espasa tan fort rovellada
 que traure no en pot per res la be na.
 Qui porta carcaix, no hi porta les tretes;
 qui porta tornet, no hi porta tellola;
 qui porta cordells en lloc de tiretes;
 qui porta les calces tan justes i estretes
 que prest als garrons lo pes les assola.

JAUME GA ULL

(La Brama dels Llawradors de l'Horta
 de València. Segle xv.)

Lliçó LXIX

ÛS DE A, DE I EN DAVANT QUE

387. Hi ha unes proposicions subordinades, les completives, que són introduïdes mitjançant la conjunció *que*.

EXEMPLES:

Estic molt content *que* hages vingut.

Acostuma'l *que* vinga cada dia.

S'entossudix *que* li diguen una cosa.

El llenguatge parlat d'avui tendix a usar les preposicions *a*, *de* i *en* davant *que*, conjunció introductora de proposicions subordinades.

EXEMPLES:

Estic content *de que* vingues.

Acostuma'l *a que* vinga.

S'entossudix *en que* li ho diguen.

Es segur *de que* vindrà.

Aquesta construcció de les proposicions *de*, *a*, i *en* davant *que*, conjunció —el qual *que* sol transformar-se aleshores en *què*—, és considerada com un castellanisme i cal evitar-la.

388. Les combinacions *de què*, *a què* i *en què* són bones en els casos següents:

a) Quan *què* és un pronom relatiu fort.

EXEMPLE: És la casa *de què* t'he parlat.

Aleshores el *què* es referix a un nom o a un pronom precedent. En el darrer exemple *què* es referix a *casa* i equival a *la qual*.

EXEMPLE: És la casa *de què* t'he parlat.

b) Quan *què* és un pronom interrogatiu.

EXEMPLE: No sabem *en què* consistix.

Aleshores el *què* equival a *quina cosa*.

EXEMPLE: No sabem *en quina cosa* consistix.

389. Si *què* no és pronom relatiu fort o interrogatiu les combinacions *de què*, *a què* i *en què* són dolentes i cal reemplaçar-les pel simple *que*.

Mai, però, *de què*, *a què* i *en què* no s'han d'escriure *de que*, *a que* i *en que* car *què* és pronom relatiu fort i *que* és conjunció o pronom relatiu feble.

390. Hi ha casos en què l'omissió de la preposició davant *que* conduïx a una construcció poc satisfactiva.

EXEMPLE: S'entossudix *que* li ho diguen.

Aleshores cal recórrer a altres construccions, siga interposant entre la preposició i el *que* un substantiu adequat, siga interposant un *això* seguit d'una coma, siga canviant la subordinada en una frase d'infinitiu.

EXEMPLE: S'entossudix *en això*, que li ho diguen.

EXERCICIS

Suprimiu els signes + i substituïu-los per les preposicions *de*, *a* i *en* en les proposicions que han de portar-les, i accentueu *que* on corresponga:

Es segur + que volen anar al cinema.

Això + que tant parreu no és cert.

Aquesta és la barca + que vaig passejar pel port.

M'han dit + que em volies parlar.

No entenc + que et referíes.

Tenim por + que no vindrieu.

Aquesta confiança + que estàs, t'ha de perdre.

Aquesta confiança + que guarirà és bona.

T'ho dic amb la condició + que ell no ha de saber-ho.

No doneu peu + que us boneguen.

Es una prova + que no sabien res d'això.

Aquest és el títol + que tinc dret.

Es fundava + que ell era el més vell dels presents.

Aspiraven + que els foren concedits uns càrrecs.

Ja són concedits els càrrecs + què aspiraven.

Llicó LXX

OS DE PER I PER A

391. Sovint es confon, en el llenguatge parlat, l'ús de la preposició *per* amb el de la preposició composta *per a* i el de *per a* amb el de *per*. Aquestes confusions apareixen també en l'escriptura i per tal d'evitar-les cal establir-ne les distincions.

Encara que en general al *por* castellà corresponga *per* i al *para* castellà el nostre *per a*, aquesta correspondència no s'esdevé sempre exactament.

392. S'usa *per* davant un infinitiu quan expressa alhora el motiu i l'objecte d'una acció expressada per un verb anterior.

EXEMPLE:

Hem vingut PER veure el malalt.

393. S'usa *per* davant un nom o un pronom quan representa el motiu, la causa, el mitjà o l'autor de l'acció expressada pel verb anterior.

EXEMPLES:

Ho he fet PER tu.

No ho he fet PER la imprudència llur.

394. S'usa *per* en els complements circumstancials de lloc i generalment en els de temps.

EXEMPLES:

Han vingut PER una setmana.

PER l'Ascensió, cireres a muntó.

Però al matí, al vespre, a la nit i no pel matí, per la nit.

395. S'usa *per a* davant infinitiu amb sentit de finaltat si aquest depèn d'un substantiu o adjectiu, o d'un verb que no siga d'acció voluntària.

EXEMPLES:

No tenien aigua PER A apagar el foc.

Aquest vi no és bo PER A beure.

No aprofita PER A fer res.

Esperit de vi PER A cremar.

396. S'usa *per a* davant un nom o pronom quan representa la finalitat, l'objecte, la destinació.

EXEMPLES:

Han portat una carta PER AL pare.

És massa honor PER A nosaltres.

397. S'usa *per a* en els complements circumstancials de lloc i de temps per a fixar el terme o el dia d'una acció.

EXEMPLES:

M'han avisat PER A demà.

Avui hi ha vapor PER A Barcelona.

En general, però, cal evitar la substitució de *cap a* per *per a* com a traducció del *para* locatiu del castellà.

EXEMPLE:

Demà embarca CAP A Tànger (no per a Tànger).

EXERCICIS

Lleueu els punts i poseu *per* o *per a* segons calga dins les frases següents:

Hi ha una carta ... el teu germà.

M'ho han encarregat ... dilluns.

No té força ... pujar-lo.

Esperit de vi ... cremar.

La festa es fa ... tu.

M'ho han enviat ... l'ordinari.

La bandera era portada ... un cavaller.

Havia vingut ... saludar-la.

Ens falta una corda ... lligar-ho.

Ço que no vullgues ... tu, no ho vullgues ... altres.

Té un pis ... llogar.

*Cal comprar palla ... el bestiar.
 Ho sap ... haver-ho estudiat.
 M'hi vaig acostar ... sentir-ho millor.
 M'esperaven ... dir-ho.
 No tenia prou farina ... tots.
 Tens poca aigua ... tot l'estiu.
 Anirem a Madrid ... Saragossa.*

LECTURA

TEXT MODERN

El poble on vivim és una petita vila, insignificant, senzilla, modesta, com tantes més n'hi ha al nostre país. De lluny, fa molt bonic, alçat enmig dels camps de la seua horta, sempre verds, menuts i ben atesos com si fossen un jardí. Per damunt els terrats i les teulades es destaca l'alt campanar de l'església. Quan és festa i les campanes voltegen, l'aire del poble i dels seus voltants s'omple d'alegries, i diríeu que és més festa encara.

Als carrers principals, hi ha edificis nous i rics. Però el barri més típic és el barri vell: un petit conglomerat de cases baixes i apinyades. Les façanes estan emblanquinades de calç, i, si fa molt de sol, la seua blancor és tan intensa que fereix els ulls. Com que han estat construïdes sense ordre i sense cap aliniació formal, s'hi produeix una sèrie de raconades amables, on sembla que el temps s'aquieti. Els veïns les aprofiten per prendre-hi el sol, a les tardes de l'hivern, o per recollir-se a l'ombra els dies calorosos de l'estiu.

JOSEP L'ESCRIVA

(Editorial Successor de Vives Mora.)

Llicó LXXI

ÚS DE PERQUÈ, PER QUÈ I PER A QUÈ

398. *Perquè* és una conjunció de subordinació causal i indica la causa o el motiu de l'acció expressada per la proposició principal.

EXEMPLES:

Vindrà el pare PERQUÈ l'havem cridat.

PERQUÈ és ric no vol treballar.

399. *Perquè* és també conjunció final i indica la finalitat o objecte que hom es proposa amb l'acció expressada pel verb principal. Aleshores porta el verb en subjuntiu.

EXEMPLES:

Aniré PERQUÈ vingues.

Els consells es donen PERQUÈ siguem seguits.

400. En el llenguatge parlat dels valencians hom usa *per a què* com a conjunció final. És un castellanisme, i els escriptors l'han d'evitar. Vegeu uns exemples de *per a què* en lloc de *perquè*:

T'ho doni PER A QUÈ te'n recordares.

Escriuré PER A QUÈ es facen cultes.

Vine PER A QUÈ em pugues ajudar.

En tots tres exemples cal usar *perquè* i no *per a què*.

EXEMPLES:

T'ho doni PERQUÈ te'n recordares.

Escriuré PERQUÈ es facen cultes.

Vine PERQUÈ em pugues ajudar.

401. Cal no confondre la conjunció final *perquè* amb *per a*

què (combinació de la preposició final composta *per a* i el pronom interrogatiu *què*).

EXEMPLE:

PER A QUÈ vols el bastó? El vull PERQUÈ m'ajude a pujar la costa.

402. Així mateix no hem de confondre la conjunció causal o final *perquè* amb *per què* (dos mots), combinació de la preposició *per* amb el pronom relatiu o interrogatiu *què*.

EXEMPLE:

Les raons PER QUÈ ells han fet això.

403. La conjunció *perquè* pot donar lloc a frases equívokes quan el verb de la proposició introduïda per ella revestix una forma que així pot ésser d'indicatiu com de subjuntiu.

EXEMPLE:

S'en van PERQUÈ estudiem.

En aquest cas en lloc d'usar *perquè* és preferible l'ús de la locució *per tal que* si la subordinada és final o l'ús de *per tal com* si és causal.

EXERCICIS

Substituïu els punts de les frases següents per *perquè*, *per a què* o *per què* segons els casos.

Les raons ... els han fet això.

... no hi anem?

Han tancat les finestres ... feia massa vent.

... ha de venir.

Aquesta és la llibreta ... tant va plorar.

Porta'ns el retrat del fill ... el veja son pare.

Jo li vaig deixar el llibre ... el llegira son pare.

Encara no sé ... han vingut.

Això que demanes ... és?

Faré el que podré ... estigues contenta.

No sé ... va parlar tant.

No hi puc anar ... no tinc temps.

PROSÒDIA

Llicó LXXII

L'APITXAT I ALTRES SUBDIALECTES

404. L'apitxat és la manera de parlar de la ciutat de València, de tota la regió situada entre el Xúquer i el Túria (exceptuant Sueca i Cullera) i s'estén al nord del Túria agafant Llíria, Albalat, Morvedre i Algar fins a les envistes de la Plana de Castelló i apareix també a Onda i a Gandia.

L'apitxat ensordix el so representat per *j, g* (so sonor): (*jove, juliol, geniva, gendre, gira-sol, pujar, enveja, metge, fetge*) pronunciant-lo sord (= *ch* castellana). El so sord es representa en valencià per *tx* entre vocals (*fletxa, cotxe, despatxar, etc.*), i per *x* en principi de paraula i darrere consonant (*xic, xulla, xata; punxa, perxa*).

Així l'apitxat confon el so representat per *j, g* (so sonor) amb el representat per *tx* (so sord) i pronuncia *txove, txulliol, txeniva, txendre, txira-sol, putxar, envetxa, metxe, fetxe* en lloc de *jove, juliol, geniva, gendre, gira-sol, pujar, enveja, metge, fetge*.

405. Una altra de les característiques del parlar apitxat és la de confondre la *s* sonora amb la sorda (que és un altre ensordiment i un altre empobriment fonètic): *càsa, dotze, zel* i pronuncia: *cassa, dotse, sel*.

406. L'apitxat tampoc no pronuncia el so tan valencià de la labiodental *v*: *cavall, passava, llevar, València, vi, verd, etc.*, que confon amb la bilabial *b* i pronuncia: *caball, passaba, llebar, Balència, bi, berd, etc.*

Es a dir, l'apitxat ensordix els sons sonors, i com que el tal ensordiment empobrix la fonètica genuïna valenciana, cal refusar l'apitxat d'una manera sistemàtica per tal de bandejar la perniciosa influència que ha exercit sobre la literatura i, ço que és més lamentable encara, sobre la Gramàtica contemporànies, especialment en l'ortografia.

407. En el parlar de les terres del nord i del sud del Regne de València hom suprimeix la *r* final d'una gran majoria de mots que la porten, àdhuc davant la *s* del plural. Així ho fa en:

a) Els infinitius: *cantar, tornar, menjar* (*cantà, tornà, menjà*).

b) Els substantius derivats en *-ar, -er* i *-or*: *canyar, fuster, blancar* (*canyà, fusté, blancó; canyàs, fustés, blancós*).

c) Un gran nombre d'altres mots: *clar, altar, sencer, lleuger, millor, pitjor, primer, tercer, flor, segur, madur* (*clà, altà, sencé, lleugé, milló, pitjó, primé, tercé, flò, segú, madú*); però, no obstant: *amor, or, dur, pur, cor, acer, llar, etc.*

d) No pronuncien la *r* final dels infinitius encara que porten algun pronom afixat: *agafar-la* (*agafà-la*), *donar-te'ls* (*donà-te'ls*), *estimar-se* (*estimà-se*), *demanar-li'n* (*demanà-li'n*), *menjar-ne* (*menjà-ne*). Aquest darrer ús és incorrecte.

408. També sol ésser muda la primera *r* d'*arbre* (*abre*), *arbret* (*abret*); la primera de l'infinitiu *prendre* amb tots els seus composts: *comprendre, reprendre, etc.*, i les formes de futur i condicional d'aquests verbs: *pendre, compndre, rependre; pendré, pendria; comprendre, comprendria; reprendre, reprendria*.

409. Perd la *r* de mots com *dimarts* (*dimats*) i del plural *diners*, que en el singular no la perd: *dímer*.

Tots aquests canvis i pèrdues de sons són inadmissibles en l'escriptura.

EXERCICIS

a) Substitueix els punts per *g, tg, ig, j, tj, x* dels mots següents que en el dialecte apitxat hom pronuncia sempre *tx* (= *ch* castellana):

<i>a.ocar</i>	<i>carre.ar</i>	<i>pon.</i>	<i>neuràlia</i>	<i>con.ur</i>
<i>a.udar</i>	<i>alleu.erir</i>	<i>ba.oca</i>	<i>per.a</i>	<i>elo.i</i>
<i>campane.</i>	<i>naufra.i</i>	<i>è.ida</i>	<i>al.ub</i>	<i>país.a.e</i>
<i>au.e</i>	<i>nin.ol</i>	<i>encora.ar</i>	<i>clen.a</i>	<i>diumen.e</i>
<i>car.ofar</i>	<i>llo.a</i>	<i>octo.enari</i>	<i>man.ar</i>	<i>bronze.ar</i>
<i>ele.ia</i>	<i>ar.iu</i>	<i>coad.utor</i>	<i>pe.ada</i>	<i>por.e</i>
<i>al.eps</i>	<i>contin.ent</i>	<i>asse.ar</i>	<i>ma.úscula</i>	<i>ma.estat</i>
<i>enforma.at</i>	<i>cle.ir</i>	<i>ob.ectiu</i>	<i>cora.e</i>	<i>per.ar</i>
<i>ar.ila</i>	<i>ma.or</i>	<i>àn.el</i>	<i>enè.ic</i>	<i>bo.</i>

pa.e	lle.ír	.el	ermita.e	su.a
necrolo.ia	ver.er	sacse.ar	.ifra	tor.a
bur.ar	falan.e	tar.eta	.aqueta	.aloc
cobe.ar	.ipó	.erarquia	.iular	.i.ines
passa.e	lò.ic	taron.a	.elat	torne.
bu.ia	tira.e	guer.o	fran.a	rabe.ar
men.fvol	zumb.e.	llina.e	.irivia	escor.ar
.oia	.in.a	en.iquir	.ardi	fu.ír
nau.er	.oc	.usticia	.iprer	.elosia
pin.o	forma.e	.ic	.endre	.emec
pan.a	.ampany	re.ír	espon.a	esta.s
esgarrin.ar	le.ió	.acal	feste.	.enial
me.e	gor.a	llagrim.e.	.op	.al
larin.e	trin.era	.ulla	galante.	.imnàs
men.ar	trin.a	enu.	via.ant	.alupa
.ersei	ra.ota	en.arolar	.ener	colle.i
fe.e	fo.a	.eringa	vente.ar	ma.
here.e	rau.a	.ovenalla	.ueta	.ornal

b) Substituiu els punts per c, ç, s, ss, tz, z dels mots següents que en el dialecte apitxat hom pronuncia sempre ss (= s castellana, ço és, sorda):

acu.ar	agude.a	.elós	espo.a	tran.acció
plujo.es	bo.a	ape.arat	lla.aret	re.opó
.iri	pu.a	endin.ar	quin.et	co.a
pin.ell	.ero	apa.ionar	ab.ent	pol.ejar
llevadi.a	expo.ició	entu.iasme	.ona	pin.à
apren.ió	ro.a (amb o	.odiac	brun.ír	de.avimen.a
sen.ill	tancada)	fa.ana	ante.ala	expre.ió
de.aparéixer	intran.igent	ra.ia	llepa.a	anti.ocial
cal.ó	opo.ició	de.atendre	trape.ial	topa.i
.era	.inqueta	condi.ió	pedrt.	difu.ió
Na.aret	enfon.ar	afai.onar	pa.era	dimi.ió
pin.a	can.oner	.ngara	cal.e	corte.os
co.a	bi.ar	don.ell	eri.ó	proto.oari
brun.	on.e	avari.ia	re.um	irri.ió
illu.ió	e.encial	.oòleg	quin.e	religio.a

Lliçó LXXIII

PARTICULARITATS DIALECTALS

410. La tendència vulgar a l'elisió de la *d* fricativa intervocàlica darrere la vocal *a* és una característica del parlar rústic que cal evitar en la pronunciació culta.

EXEMPLES: *Caena* en lloc de *cadena*; *caïra* en lloc de *cadira*.

De la terminació *-ada* es fa *-àa* o més bé una *a* perllongada: *-à*.

EXEMPLES: De *vegada* es fa *vegà*; de *teulada*, *teulà*; de *parlada*, *parlà*. Cal evitar tal vulgarisme.

De la terminació *-ador* es fa *-aor*.

EXEMPLES: De *llaurador* es fa *llauraor*; de *mocador*, *mocaor*; de *comprador*, *compraor*, etc.

La supressió de la *d* en totes aquestes paraules és inadmissible. Cal pronunciar *cadira*, *mocador*, *llaurador*, *teulada*, *bugada*, etc., sense menjar-se la *d*.

411. L'alacantí elidix la *d* darrere *e* i *o*. Així de *seda*, *moneda*, *neboda*, *poder* fa *sea*, *monea*, *neboa*, *poer*. I el parlar d'Elx arriba a elidir la *d* àdhuc darrere *i* i *u*. Així de *vida*, *vinguda* fa *via*, *vingua*, per bé que conserva la *d* en molts casos.

Aquestes elisions són incorrectes.

412. És propi també del parlar valencià l'elisió de la *s* sonora de la terminació *-esa* que es pronuncia *-ea*. (Aquesta elisió quasi no es fa al Maestrat i es fa poc als pobles de la Plana.) Així de *pobresa*, *riquesa*, *noblesa*, *bellesa*, *vellesa* es fa: *pobrea*, *riquea*, *noblea*, *bellea*, *vellea*. Cal escriure sempre *-esa*.

413. Una altra de les particularitats del nostre parlar és el canvi del pronom *ho* en *hu*.

EXEMPLES: *Ho diu*, *ho crec*, *dir-li-ho*, *m'ho veig*, *t'ho conta* és pronunciat *hu diu*, *hu crec*, *dir-li-hu* (o *dir-liu*).

Malgrat la pronunciació, deu escriure's sempre *ho*.

EXERCICIS

a) Substituiu els punts per *d* o per *ada* en els mots següents segons calga:

<i>ca.eneta</i>	<i>prega.es</i>	<i>abraç.</i>	<i>cansala.er</i>	<i>mira.es</i>
<i>ma.ur</i>	<i>esglaià.</i>	<i>vega.es</i>	<i>canon.</i>	<i>riu.</i>
<i>port.</i>	<i>teula.eta</i>	<i>plat.</i>	<i>juga.es</i>	<i>ma.eixa</i>
<i>porta.es</i>	<i>arm.</i>	<i>cafiss.</i>	<i>martell.</i>	<i>ma.urar</i>
<i>don.</i>	<i>vac.</i>	<i>pag.</i>	<i>cansala.eria</i>	<i>ca.àrer</i>
<i>començ.</i>	<i>cabass.</i>	<i>pedra.es</i>	<i>lley.</i>	<i>apag.</i>
<i>dansa.es</i>	<i>cabèç.</i>	<i>ensal.</i>	<i>agaf.</i>	<i>galt.</i>
<i>trenc.</i>	<i>coll.</i>	<i>cansal.</i>	<i>perol.</i>	<i>morr.</i>

b) Substituiu els punts per *s* en els mots següents:

<i>pere.a</i>	<i>rique.es</i>	<i>agude.a</i>	<i>crue.a</i>	<i>curte.a</i>
<i>pobre.a</i>	<i>bone.a</i>	<i>lletge.a</i>	<i>fortale.a</i>	<i>lleugere.a</i>
<i>pure.a</i>	<i>noble.es</i>	<i>brute.a</i>	<i>fluixe.a</i>	<i>molle.a</i>
<i>fine.a</i>	<i>avide.a</i>	<i>apte.a</i>	<i>eixute.a</i>	<i>pere.ós</i>
<i>male.a</i>	<i>belle.es</i>	<i>aride.a</i>	<i>fluïde.a</i>	<i>poque.a</i>
<i>reale.a</i>	<i>bonique.a</i>	<i>vile.a</i>	<i>futile.a</i>	<i>preste.a</i>
<i>tendre.a</i>	<i>velle.es</i>	<i>brave.a</i>	<i>juste.a</i>	<i>pere.osa</i>
<i>rare.a</i>	<i>avinente.a</i>	<i>ave.ar</i>	<i>llargue.a</i>	<i>triste.a</i>

LECTURA

TEXT CLASSIC

«Voleu saber la raó per què el lladre fou santificat? Jo la us diré. Mont Calvari està així alt com una muntanya, e la creu de Jesucrist estava així alta, e la creu del lladre així baixa, al costat dret, e l'altre lladre mal al costat sinistre; e el sol venia d'esta part, e donava sobre el braç de Jesucrist, e l'ombra del braç de Jesucrist donà al lladre de la dreta, e per aquell tocament fou convertit e santificat.»

SANT VICENT FERRER

(Segle XIV.)

Lliçó LXXIV

REDUCCIONS NORMALS DE SONS

414. Quan la vocal final d'una paraula i la vocal inicial de la següent es succeïxen en la pronunciació sense cap pausa establerta, generalment es produïxen les següents reduccions de sons:

a) Si una de les dues vocals és *a* o *e* febles, aquesta s'elidix.

EXEMPLES:

Quina hora: Qui-no-ra.

Cara amiatat: Ca-ra-mis-tat.

Camí estret: Ca-mis-tret.

Antoni els crida: An-to-nils-cri-da.

Jove estudiós: Jo-ves-tu-di-ós.

b) Si la segona vocal és una *i* o una *u* febles les vocals es pronuncien formant diftong.

EXEMPLES:

Cançó immortal: Can-çoim-mor-tal.

Anirà i tornarà: A-ni-rai-tor-na-rà.

Cotxe indefens: Cot-xein-de-fens.

Algú intervé: Algúin-ter-vé.

La universitat: Lau-ni-ver-si-tat.

Centre urbà: Cen-treur-bà.

Mari ufanós: Ma-riu-fa-nós.

Lliçó unipersonal: Lli-çou-ni-per-so-nal.

c) Si la primera vocal és una *i* o una *u* febles aquesta vocal es convertix en consonant.

EXEMPLES:

Hi havia carn: Ia-vi-a-carn.

Fugint i embolicant: Fu-gint-iem-bo-li-cant.

Remei heroic: re-me-ie-roic.

Pau en la guerra: Pa-uen-la-guer-ra.

Aneu a casa: A-ne-ua-ca-sa.

d) El pronom *ho* quan es pronuncia *hu* forma diftong amb la vocal anterior.

EXEMPLES: *Torna-ho demà (tornau demà); no ho sabia (nou sabia).*

EXERCICIS

Copieu la prosa següent, i subratlleu totes les reduccions de sons que són fetes correntment, segons queda indicat:

EL DARRER BETLEM

(Fragment)

L'ànima de la festa nadalenca, del Betlem passat, era una beneïda dona, digna de tota lloança, quasi cega, pels anys corbada, eixuta de carns, mes no de cor, que el té tendre i amorosíssim, de paraula persuasiva, amb més raons que un duler, i amb més memòria que un cec, manyosa i plena de paciència per a ensenyar a tota aquella revoltosa i avalotadora xicalla. Era arxiu de tota classe de cançons, oracions, romançades, auques, col·loquis i lletanies; ella sabia la malaganosa *cançó del batre*, les dites de la plegada de les garrofes; ella guardava fresquets els aforismes, dites, fetes, succeïts, i... de sermons ne sabia un bon sarpalló. L'oració de *la desfeta*; *el Nino ninet*; *Allà van les tres Maries*, etcètera, tot, tot ho sabia. Així, retall d'ací, retall d'allà en pedaços, trossos i mossos, ordia i tramava en un *mamén* el més variat i pintoresc encisam de Betlem que mai no veren ulls de cristià. Ella anava a la buscadissa de pastorets, pel boscam del poble; de Reis Mags, pel reialme dels ravalts, i elegia els més galifants i de més corpenta; ella se triava un Herodes, un Sant Josep, com si foren encomanats; els dimonis eren els més revoltosos, els qui tenien el cap ple de trencs, la cara plena de costures, cansats de nadar en la sèquia major, de fer harca, de jugar a *fava*, *al flendi*, a *la trompa*, de furtrar nius de pardalets, els més regalats de cada casa; per a sagales i pastorets buscava les més

«guapes» i espavilades, les de cara rogeta i ulls negres com un tió, les més bledanes, d'anar de perdiueta, les més fines, les més gracioses; i la millor de les millors, la més graciosa, la més rossa, eixa feia de Mare de Déu. Res, ella sabia on s'ajocaven les gallines, i no es deixava per vore racó ni raconet; així que en vindre Nadal a Betlem havíem d'eixir.

Josep PASCUAL TIRADO

(Del llibre «*De la meua garbera*».)

LECTURA

TEXT MODERN

¡Oh gàrgola que té faç de persona
 amb cos i apèndix d'animal,
 guaitant la urbs vellarda i carrinclona
 a cavall de la torre catedral,
 voltada de llum clara,
 voltada d'aire pur,
 a prop de l'ocellada que s'esvara,
 quiti de manament, lliure de fur!...
 I veu arran de terra
 els hòmens petitons:
 el cos, una desferra,
 i l'esperit, un baf d'oli i cigrons.
 És per això que creua una ganyota
 son rostre turmentat.
 I és per això mateix que fa amb la pota
 un gest de fàstic ple d'obsценitat.

FRANCESC ALMELA I VIVES

(Antologia de la Poesia Valenciana, 1956.)

Lliçó LXXV

VICIS DE PRONUNCIACIÓ

A més de les pronúncies defectuoses estudiades dins les lliçons LXXII i LXXIII —algunes de les quals pronúncies constitueixen l'apitxat i altres subdialectalismes fonètics— en el parlar valencià cal anotar com a vici de pronunciació la reducció de *H* a *l*, que cal combatre per tal d'evitar la depauperació fonètica.

415. La *l* geminada, escrita *H*, sempre entre vocals, es pronuncia doblant el so linguodental *l*.

EXEMPLES: *Carretella*, *caravel·la*, *damisella*. (Cal pronunciar clarament les dues *elles*: *carretel·la*, *caravel·la*, *damisel·la*.)

Com que en algunes comarques l'aviciament és tal que la *H* ha quedat reduïda a *l*, cal tenir a la vista la llista dels mots més usuals, entre aquells que han d'ésser escrits amb *H*. (Vegeu § 116.)

També es pronuncia *H* el nexa *ll* dins els mots populars com *espatlla*, *respatllar*, *espatllar*, *ametlla*, *ametller*, *motlle*, *motllada*, *enmotllar*, *vetlla*, *vellada*, *vellar*, *revetlla*, *guatlla*, *batlle*, *butlla* (pronunciat *espal·la*, i no *espala*, etc.).

416. Són vicis de pronunciació la supresió, alteració i afegidura de sons en mots tals com els següents i derivats:

PRONÚNCIA AVICIADA	PRONÚNCIA CORRECTA
<i>Abre</i>	<i>Arbre</i>
<i>Atre</i>	<i>Altre</i>
<i>Armela</i> , <i>almela</i> , <i>mella</i>	<i>Ametlla</i>
<i>Auia</i>	<i>Aigua</i>
<i>Avespa</i>	<i>Vespa</i>
<i>Bòria</i>	<i>Boira</i>
<i>Ca</i>	<i>Cada i casa</i>
<i>Calandari</i>	<i>Calendari</i>
<i>Cànvit</i>	<i>Canvi</i>

PRONÚNCIA AVIADA	PRONÚNCIA CORRECTA
<i>College</i>	<i>Collegi</i>
<i>Cusir</i>	<i>Cosir</i>
<i>Dende</i>	<i>Des de</i>
<i>Desamparats</i>	<i>Desemparats</i>
<i>Dimats</i>	<i>Dimarts</i>
<i>Dotor</i>	<i>Doctor</i>
<i>Dumenge</i>	<i>Diumenge</i>
<i>Esprà</i>	<i>Vesprada</i>
<i>Gènit</i>	<i>Geni</i>
<i>Gòmit</i>	<i>Vòmit</i>
<i>Ham</i> (forma verbal)	<i>Hem</i>
<i>Hi haixca</i>	<i>Hi haja</i>
<i>Ingènit</i>	<i>Enginy</i>
<i>Joliol</i>	<i>Juliol</i>
<i>Juan</i>	<i>Joan</i>
<i>Juar</i>	<i>Jugar</i>
<i>Jusep</i>	<i>Josep</i>
<i>Llaona</i>	<i>Llegona</i>
<i>Lleuís</i>	<i>Lluís</i>
<i>Llonja</i>	<i>Llotja</i>
<i>Lluberna</i>	<i>Lluerna</i>
<i>Mangrana</i>	<i>Magrana</i>
<i>Micalet</i>	<i>Miquelet</i>
<i>Mos</i> (voler-mos)	<i>Nos</i> (voler-nos)
<i>Mosatros, nosatros</i>	<i>Nosaltres</i>
<i>Nyervi, nirvi</i>	<i>Nervi</i>
<i>Nyirviós, nirviós</i>	<i>Nerviós</i>
<i>Orige</i>	<i>Origen</i>
<i>Ouir</i>	<i>Oir</i>
<i>Pa</i>	<i>Per a</i>
<i>Pac aci</i>	<i>Cap aci</i>
<i>Pac allà</i>	<i>Cap allà</i>
<i>Pac amunt</i>	<i>Cap amunt</i>
<i>Paiasso</i>	<i>Pallasso</i>
<i>Prèmit</i>	<i>Premi</i>
<i>Provessó, professó</i>	<i>Processó</i>

PRONÚNCIA AVIADA	PRONÚNCIA CORRECTA
<i>Quixal</i>	<i>Queixal</i>
<i>Pos</i>	<i>Puix, puix que, doncs</i>
<i>Raere</i>	<i>Darrere</i>
<i>Refrà</i>	<i>Refrany</i>
<i>Reixos</i>	<i>Reis</i>
<i>Rellonge</i>	<i>Rellotge</i>
<i>Retor</i>	<i>Rector</i>
<i>Sinse</i>	<i>Sense, sens</i>
<i>Sinyor</i>	<i>Senyor</i>
<i>Tussir</i>	<i>Tossir</i>
<i>Ubrir</i>	<i>Obrir</i>
<i>Uit</i>	<i>Buit</i>
<i>Visantet</i>	<i>Vicentet</i>
<i>Vosatros</i>	<i>Vosaltres</i>
<i>Xa</i>	<i>Xe, xi</i>

417. S'ha aviciat la pronúncia d'alguns mots afegint vocals eufòniques que literàriament són inacceptables:

No <i>Eixàtiva</i>	sinó <i>Xàtiva</i>
» <i>Eixàbia</i>	» <i>Xàbia</i>
» <i>Eixeringa</i>	» <i>Xeringa</i>
» <i>Eixarop</i>	» <i>Xarop</i>
» <i>Eixàvega</i>	» <i>Xàvega</i>
» <i>Eixalma</i>	» <i>Xalma</i>
» <i>Eixerri</i>	» <i>Xerri</i>
» <i>Eixemple</i>	» <i>Exemple</i> (x = gz)
» <i>Eixèrcit</i>	» <i>Exèrcit</i> (id.)
» <i>Eixercici</i>	» <i>Exercici</i> (id.)
» <i>Eixecutar</i>	» <i>Executar</i> (id.)
» <i>Fijar</i>	» <i>Fixar</i> (x = ks)
» <i>Lujós</i>	» <i>Luxós</i> (id.)

418. És vici de pronunciació canviar *o* per *au*:

No <i>Aulor</i>	sinó <i>Olor</i>
» <i>Aulorar</i>	» <i>Olorar</i>
» <i>Aufegar</i>	» <i>Ofegar</i>

419. Els mots amb *cons-* seguit de *c* (= *s*), de *p* i *t*, solen pronunciar-se, per vici, *cos*:

No <i>Coscient</i>	sinó <i>Conscient</i>
» <i>Cospiració</i>	» <i>Conspiració</i>
» <i>Costància</i>	» <i>Constància</i>
» <i>Costellació</i>	» <i>Constellació</i>
» <i>Costipar</i>	» <i>Constipar</i>
» <i>Costrucció</i>	» <i>Construcció</i>

420. Els mots acabats en *-ciència* solen ésser pronunciat vulgarment en *-cència*:

No <i>Concència</i>	sinó <i>Consciència</i>
» <i>Pacència</i>	» <i>Paciència</i>

421. Els mots amb *ex-* inicial seguit de consonant solen pronunciar-se, per vici, *es*:

No <i>Esposició</i>	sinó <i>Exposició</i>
» <i>Esclusiu</i>	» <i>Exclusiu</i>

422. Els mots amb *subs-* seguit de consonant solen pronunciar-se, per vici, *sus-*:

No <i>Suscripció</i>	sinó <i>Subscripció</i>
» <i>Sustància</i>	» <i>Substància</i>

423. Els mots amb *trans* seguit de consonant solen pronunciar-se, per vici, *tras-*:

No <i>Trasbordar</i>	sinó <i>Transbordar</i>
» <i>Trasplantar</i>	» <i>Transplantar</i>

424. Cal evitar la pronunciació rústica de dir: *Amparo*, *ampomar*, *ambolic*, etc., per *Empar*, *empomar*, *embolic*, etc.

EXERCICI

Preneu deu mots qualssevol dels de les llistes de correcta pronunciació i feu amb cadascun d'ells una frase.

AIXÍ:

1. La roba feia una *olor* molt agradable.

Lliçó LXXVI

CASTELLANISMES FONÈTICS

425. A més de l'ensordiment dels sons *s*, *g* i *v* que hem estudiat a la lliçó LXXII i que probablement constituïx un castellanisme fonètic; a més de la reducció a *l* del geminat *ll* que havem tractat a la LXXV, § 415, cal anotar, per combatre'ls, altres sons dolents perquè empobrixen també la fonètica, modifiquen l'ortografia i fins la morfologia nostrades.

En algunes contrades afegixen una *r* als infinitius *vore* o *veure*, *traure*, *creure*; així: *vórer* o *véurer*, *tràurer*, *créurer*. També l'afegixen als infinitius en *-dre*: *vendre*, *valdre*, *estendre*, *prendre*, *moldre*, *caldre*, *atendre*, etc., que fan: *véndrer*, *vàldrer*, *esténdrer*, *préndrer*, *mòldrer*, *càldrer*, *aténdrer*, etc.

426. És castellanisme fonètic l'ús de *in-* en lloc de *im-* en mots seguits de *-m*.

EXEMPLES: *Inmediat*, *inmaculat*, *inmaterial*, *immens*, *immortal*, *inmutar*, quan la pronúncia correcta fa: *immediat*, *inmaculat*, *immaterial*, *immens*, *immortal*, *inmutar*, etc.

427. És castellanisme fonètic l'ús del *so* que en castellà és representat per *j*, impropï de la nostra llengua. El valencià no té cap grafia per representar-lo i el poble el sol pronunciar *g*.

EXEMPLES: *Maca*, *quès*, *quefe* (en castellà: *maja*, *jez*, *jefe*). Cal dir *fixar*, *luxe*, *prohè*, *anex*, etc. ($x = cs$).

428. Hi ha mots valencians terminats en consonant que en castellà porten *-o* final, la qual *o* és pronunciada pel poble indegudament.

EXEMPLES: *Palo*, per *pal*; *tiro*, per *tir*; *aparato*, per *aparat*; *fallo*, per *fall*; *asilo*, per *asil*; *a bordo*, per *a bord*; *calvo*, per *caib*; *faro*, per *far*. («Un tiro de cavalls; regalíssia de *palo*; l'*aparato* digestiu; un home *calvo*».)

Així també mots acabats en *-ero*.

EXEMPLES: *Cotxero*, per *cotxer*; *bombero*, per *bomber*; *targetero*, per *targeter*; *candelerero*, per *candeler*; *monedero*, per *moneder*; *recadero*, per *recader*. I també *teléfono*, per *telèfon*; *telègrafa*, per *telègraf*, etc.

429. En altres mots la depuració fonètica no es fa suprimint solament la -o final.

EXEMPLES: *Desti*, de *destino*; *pagà*, de *pagano*; *abandó*, d'*abandono*; *amé*, d'*ameno*; *Empar*, d'*Amparo*.

430. Els gallicismes i anglesismes no sempre entren al valencià amb la mateixa fonètica que al castellà.

EXEMPLES: *Xofer*, no *xòfer*; *futbol*, no *fútbol*; *xassis*, no *xassis*.

431. Constituïx un castellanisme fonètic la supressió de sons en mots valencians, els corresponents castellans dels quals no els porten.

EXEMPLES: *Subjectar*, no *sujetar*; *tractar*, no *tratar*; *sumptuós*, no *suntuós* (de *suntuoso*); *subtil*, no *sutil*; *conjectura*, no *conjetura*; *Assumpció*, no *Asunció* (d'*Asunción*); *acceptar*, no *aceptar*; *accentuar*, no *acentuar*; *districte*, no *distrit*; *delicte*, no *delit*; *subjecte*, no *sujecte*, etc.

Altres castellanismes fonètics han estat tractats en les lliçons anteriors; tals algunes formes verbals.

EXEMPLE: *Renuncia* (no *renúncia*), forma verbal; quan és substantiu aquest mot i els altres que estan en el mateix cas són esdrúixols. EXEMPLE: *Re-nún-ci-a*. AIXÍ: *El senyor President ha presentat la RENÚNCIA del seu càrrec; sí RENUNCIA és per causa de la salut.*

432. Les formes dels presents dels verbs acabats en -iar (*acariciar*, *ansiar*, *apreciar*, *canviar*, *contagiar*, *copiar*, *estudiar*, *odiar*, *premiar*, *saciar*, *anunciar*, *pronunciar*, *renunciar*, *gloriar*) cal pronunciar-los carregant l'accent sobre la i i no fent-los esdrúixols com en castellà.

AIXÍ:

<i>Jo acaricie</i>	no <i>Acarície</i>
<i>Tu ansies</i>	» <i>Ansies</i>
<i>Ell aprecia</i>	» <i>Aprècia</i>
<i>Els canvien</i>	» <i>Cànvien</i>
<i>Que ella contagie</i>	» <i>Contàgie</i>

<i>Jo copie</i>	no <i>Còpie</i>
<i>Tu estudies</i>	» <i>Estúdiés</i>
<i>Ell odia</i>	» <i>Òdia</i>
<i>Els premien</i>	» <i>Prèmien</i>
<i>Que ella sacie</i>	» <i>Sàcie</i>
<i>Jo anuncie</i>	» <i>Anúncie</i>
<i>Tu pronuncies</i>	» <i>Pronúncies</i>
<i>Ell renuncia</i>	» <i>Renúncia</i>
<i>Els glorien</i>	» <i>Glòrien</i>

EXERCICIS

Copieu les frases següents substituint els punts pels mots corresponents presos d'entre els d'aquestes llistes, els quals tenen diferent sentit en canviar l'accentuació sil·làbica.

1. <i>Música</i>	<i>musica</i>	<i>musicà</i>
2. <i>Història</i>	<i>historia</i>	<i>historià</i>
3. <i>Pronúncia</i> ...	<i>pronuncia</i>	<i>pronuncià</i>
4. <i>Providència</i> ...	<i>providencia</i>	<i>providencià</i>
5. <i>Renúncia</i>	<i>renuncia</i>	<i>renuncià</i>
6. <i>Diferència</i>	<i>diferencia</i>	<i>diferencià</i>
7. <i>Estudi</i>	<i>estudia</i>	<i>estudià</i>
8. <i>Radi</i>	<i>irradia</i>	<i>irradià</i>
9. <i>Auxili</i>	<i>auxilia</i>	<i>auxilià</i>
10. <i>Propi</i>	<i>expropia</i>	<i>expropià</i>
11. <i>Justícia</i>	<i>ajusticia</i>	<i>ajusticià</i>
12. <i>Presència</i>	<i>presencia</i>	<i>presencià</i>

1. L'autor d'aquella ... ara ... una cançó que abans ja ... un altre músic.

2. Aquest llibre d'... valenciana és molt interessant perquè ... algun fet que no ... cap altre historiador antic.

3. Tin bona ... perquè qui ... bé té molt guanyat per a ésser bon orador. Ahir En Miquel ... mal dos versos.

4. La ..., cal pensar, ... com sempre ...

5. Ja ha fet la ... de part dels seus béns i si no ... dels altres és que ja ... l'any passat dels que volgué renunciar.

6. La ... d'edats és notable i ella en parlar ara ... més del que ... la passada setmana.

7. L'estudiant ... la lliçó que ahir no ...
8. ... poca simpatia; el seu pare n'... més.
9. El senyor ... tant com ...
10. ... la casa i ara ... els bancals.
11. El hotxí ... els reus que ahir no ...
12. Com que té bona ... el deixaren passar i ... tot l'acte primer; ara ... el segon.

LECTURA

TEXT CLASSIC

Seia's a taula
 havent menjat
 e almorzat
 ja de matí,
 tostemp amb mi
 enfastijada
 e desmenjada.
 D'altres viandes
 feia demandes,
 cert, impossibles;
 menjars plaïbles
 dels que es coïen
 no li plaïen,
 tan fastijosa
 com desdenyosa
 e delicada.

Amb unt de sutja
 o de rovell,
 ab cert vermell
 tret d'escudelles,
 morros e celles
 s'empeguntava;
 quan se n'untava
 fàstic me feia;

ab por se reia,
 de rompre el pint.

Quant mal dinar,
 pitjor sopar,
 n'haguí callant
 e suportant!
 I quant mal dia!
 Res no em valia,
 ans pijorava,
 més eixorava.
 Mà de paper
 ploma e tinter
 ella tenia;
 què n'escrivia
 mai ho sabí.
 Per cas trobí
 tot en la plega;
 que fos seu nega,
 perfidieja,
 cridant braveja,
 puja a la quinta;
 mas jo de tinta
 ses mans sullades
 viu prou vegades.

JAUME ROIG

(Espill o Llibre de les Dones. Segle xv.)

Llicó LXXVII

ELS ENLLAÇOS FÒNICS A LA POESIA

433. Dos mots enllacen sovint fònicament quan es pronuncien seguits sense una pausa entre l'un i l'altre. Unes vegades els enllaços fònics es fan reduint o elidint sons i altres vegades formant diftongs. (Vegeu § 47 i § 414.)

Els poetes, per tal d'assegurar el ritme, tan interessant, dels versos, han de tenir molta cura amb els enllaços fònics, puix que en poesia els uns són obligats i els altres són prohibits.

Cal, doncs, que el poeta, dins una prudent llibertat, evite la formació de falsos diftongs o sinèresis.

Dins un mot no es fan altres enllaços que els obligats pels diftongs i tot altre enllaç és una llibertat excessiva.

434. Dos mots posats en contacte, si el primer termina en vocal i el segon comença en vocal enllacen sovint fònicament, i si alguna d'aquestes vocals són *a* o *e* febles s'elidix la tal vocal feble.

EXEMPLE:

«o el flam aeri de la posta d'or»

el qual vers transcrit prosòdicament fa:

ol-flam-a-e-ri-de-la-pos-ta-dor.

435. Hi ha enllaç fònic quan un mot acaba amb la mateixa vocal que la inicial del mot següent.

EXEMPLES:

aa: *surava arreu (su-ra-var-reu).*

ee: *mire embadalit (mi-rem-ba-da-lit).*

ii: *ossari immens (os-sa-rim-mens).*

oo: *cançó ordinària (can-çor-di-nà-ri-a).*

uu: *ingenu humà (in-ge-nu-mà).*

436. També hi ha enllaç fònic:

a) Quan la primera vocal i la segona formen diftong:

ai: *força inútil* (*for-çai-nú-til*).

au: *sembla una ala* (*sem-blau-na-la*).

ei: *caire inèdit* (*cai-rei-nè-dit*).

eu: *pense humilitats* (*pen-seu-mi-li-tats*).

oi: *cançó inaudita* (*can-çoi-nau-di-ta*).

ui: *du i se'n porta* (*dui-sen-por-ta*).

ou: *si no us dic* (*si-nous-dic*).

iu: *silenci unànime* (*si-len-ciu-nà-ni-me*).

b) Quan hi ha elisió de *a* o *e* febles.

EXEMPLES:

ae: *l'alba et desperta* (*lal-bat-des-per-ta*).

ao: *ombra d'una ombra* (*om-bra-du-nom-bra*).

ea: *carn sense ànima* (*carn-sen-sàni-ma*).

oe: *no es movia* (*nos-mo-vi-a*).

Però no hi ha enllaç fònic, per no haver elisió, en:

dus-me allí (*dus-me-a-llí*).

c) Quan la primera vocal és una *i* seguida de vocal feble; aquesta *i* es convertix en consonant.

EXEMPLE:

vingué i ací viu (*vin-gué-ia-ci-viu*).

Però: *silenci abrupte* (*si-len-ci-a-brup-te*), puix que no s'elidix cap vocal.

437. Per tant, els poetes cal que tinguen present, per als enllaços fònics, que els diftongs valencians són:

a) *ai, ei, oi, ui, au, eu, iu, ou*.

b) *uu* (vegeu § 47) en els mots *duu, lluu* i *pruu*, dels verbs *dur, lluir* i *pruir*.

c) *ua, üe, üi, uo*, quan van precedits de *g* o de *q*, ço és, en les síl·labes *qua, gua, què, güe, güi, quo* (*quatre, aigua, frequent, aigüera, obliquïtat, quota*).

438. No hi ha enllaços fònics per a formar una sola síl·laba poètica quan són consecutives més de dues vocals distintes.

EXEMPLE:

home auster

que prosòdicament fa:

ho-me-aus-ter

però no:

ho-meaus-ter

El triftong es pot tolerar en *vidu aiguader* (*vi-duai-gua-der*). Però no hi ha enllaç fònic en: *ningú aigualirà* (*nin-gu-aigua-li-rà*), perquè la primera vocal -u és tònica i no forma, per tant, triftong.

No hi ha, doncs, enllaç fònic entre dos mots en els quals el primer acabe en vocal i el segon comence en vocal, fora dels casos exposats. Tot altre enllaç fònic és una llicència poètica excessiva que cal evitar sempre.

439. Són exemples de sinalefes no recomanables les assenyalsades en els fragments següents:

«tendra i humil, sent ambicions de vidre
dins l'enorme ametista del capvespre».

«Rimem, germans, la inèdita poesia
dels nous móns per la Ciència il·luminats».

«ni el mot gentil de la gràcia en els llavis».

«per què haurà plorat, Déu meu,
la fadrina dolça i bella?»

«nits que s'ompli el cel d'estreles
i es deslliguen les passions».

«Les pupil·les del mar rellampegaven
amb misterioses llums, plenes d'amor».

EXERCICIS

Copieu els fragments que segueixen i anoteu les sinalefes no recomanables:

1. «Surt l'alba; jo aguaita l'hora
amb un esclai interior;
signa l'esperit aquesta
ànsia suprema del triomf.»

2. *«Tu tens als ulls una harmonia,
l'àuria harmonia de l'ambient
i nos carena la poesia
que hi ha a los claustres del convent.»*
3. *«Lo seny convençut
i la joventut
que la diada espera.»*
4. *«Ara heus ací la Senyera
com una flama que ens fuig.»*
5. *«Patris i subtils poetes
presos de la senyoria
gloriosa de l'ideal;
clares, divines trompetes
que celebren la poesia
en una estrofa triomfal.»*

LECTURA

TEXT MODERN

Silenci de la mar quan està quieta, silenci de l'arbre quan es para el vent, silenci de l'aire quan el cel posa a l'horitzó els set colors pàllids de l'aurora. Quantes coses deixariem de sentir si no fossin aquests silencis!

No sentiriem el cop de l'ala de la gavina que passa com una vela fendint l'aire; no sentiriem el cop del magall que el pagés enlaira i deixa caure damunt la terra, foradant-la; no sentiriem el crit del gall llunyà quan allarga el coll i s'estarrufa pressentint el començament d'un altre dia.

JERONI DE MORAGAS

(Col·lecció «Quart Creixent», 1957.)

Lliçó LXXVIII

LES RIMES DEFECTUOSES

440. Rima entre dos o més mots és la identitat de llurs terminacions començant per la vocal accentuada, especialment quan és utilitzada per a donar terminacions iguals a dos o més versos d'una estrofa o composició poètica. Així, doncs, els versos no rimen segons les grafies, sinó segons els sons.

441. No hi ha rima perfecta o consonant en els mots que tenen els uns vocal oberta i els altres, vocal tancada. Així, no són consonants:

<i>to i avió</i>	<i>tremola i gola</i>
<i>flor i amor</i>	<i>colisseus i meus</i>
<i>tothora i arbora</i>	<i>plors i protectors</i>
<i>burot i rebot</i>	<i>repòs i adipós</i>
<i>rosa i preciosa</i>	<i>deu (10) i Déu</i>
<i>devota i gota</i>	<i>magnèsia i església</i>
<i>cor i salvador</i>	<i>tempesta i llestà</i>
<i>Seu i seu</i>	<i>cossos i gossos</i>
<i>reposa i blavosa</i>	<i>dona i abandona</i>

442. Tampoc no són consonants, i per tant entre ells no hi ha rima perfecta, els mots que els uns tenen *s* sonora i els altres *s* sorda; els uns *j* (sonora) i els altres *tx* (sorda). Així, no són consonants:

<i>grises i fonedisses</i>	<i>espasa i bassa</i>
<i>fermesa i deessa</i>	<i>frase i classe</i>
<i>rosa i rossa</i>	<i>enveja i fletxa</i>
<i>casa i rabassa</i>	<i>raja i despatxa</i>
<i>camisa i missa</i>	<i>mitja i fitxa</i>

443. Per tant, els mots *comença* i *pensa* fan rima perfecta

o consonant i *bona* i *segona* fan rima imperfecta o assonant, puix que el primer d'aquests dos darrers mots té o oberta i el segon o tancada.

Heus ací el fragment següent, tot ell correcte prosòdicament:

«El que enflocant son haca *voladora*
la joia guanya, que a la núvia du;
el que fa refilar a la *sonora*
citra, en les nits d'albades, com ningú;
el que, per a defensa de la *terra*
el vell trabuc despenja del *trespol*
quan per l'horta, donant el crit de *guerra*
retrona el *caragol*.»

(*La Barraca*, de Teodor Llorente.)

Vegeu ara unes rimes defectuoses:

«Com la gavina de la mar *blavosa*
que en la tranquilla platja fa son niu;
com el nevat colom que el vol *reposa*
de l'arbre verd en el brancatge ombriu;
blanca, polida, somrient, bledana,
casal d'humils virtuts i honrats *amors*,
l'alegre barraqueta valenciana
s'amaga entre les *flors*.»

444. Són tolerades rimes perfectes o consonants, encara que no són gens recomanables, les de *b* i *v*, ja que la legítima pronúncia valenciana (Carcaixent, Xàtiva, Albaida, Alcoi, Dènia, Alacant, Elx, etc.) distingix com a dos sons distints els de *b* i *v*.

EXEMPLES:

<i>fava</i> i <i>saba</i>	<i>cantava</i> i <i>acaba</i>
<i>glavi</i> i <i>astrolabi</i>	<i>ceba</i> i <i>neva</i>
<i>malva</i> i <i>alba</i>	<i>riba</i> i <i>geniva</i>

445. Són rimes perfectes o consonants les de les consonants gràfiques *b*, *d*, *g* que quan són final de mot sonen (i per tant, rimen) com a *p*, *t*, *c*. Així mateix en valencià rima *tj*, *tg* amb *j*, *g* (tots dos sons africats sonors).

EXEMPLES:

a)	<i>barb i escarp</i>	<i>joventut i actitud</i>
	<i>aljub i escup</i>	<i>salut i inquietud</i>
	<i>verd i cert</i>	<i>arc i amarg</i>
b)	<i>raja i platja</i>	<i>puja i sutja</i>
	<i>enveja i corretja</i>	<i>llija i desitja</i>
c)	<i>gos i boç</i>	<i>pensa i comença</i>
	<i>canemàs i braç</i>	<i>versos i comerços</i>
	<i>atansa i esperança</i>	<i>fals i descalç</i>

446. És inadmissible i per tant d'una llibertat excessiva fer rimar un mot amb un altre al qual se li altera l'accentuació tònica.

EXEMPLES:

- somica i Musica (per Música)*
replica i tunica (per túnica)
vera i ulcera (per úlcer)

EXERCICIS

Copieu els fragments següents, subratlleu els mots que constitueixen rimes defectuoses, i indiqueu per què ho són:

1. «Encesa com una flor
 suau son perfum escampa;
 sa flama oscillant d'amor
 es consum front a una estampa.»
2. «I dintre del dolor mon cor s'arbora
 tot pres d'amor i goig del diví Amat.
 Voldria ésser comprés d'algú tothora
 i adivellar son cor del foc sagrat.»
3. Quan se'l veu en processó,
 seguix la volta que fa
 amostrant tal devoció
 que sembla que és el més bo
 de tota la gent que va.»

4. «*Veig vostra sang preciosa
per tots escampada tota,
més fragant que una rosa
sens restar sols una gota.
Mira, ànima devota
quan li costa el teu pecat.*»
5. «*Amantíssim Salvador,
aroma d'amor sagrat.
Dóna pau al nostre cor
apartant-lo del pecat.*»
6. *Don Alfons, que un jorn marxava
de València amb dolor seu
en custòdia te deixava
al Cabildo de la Seu.*»
7. «*I los ossos se separen de los ossos
los llaços que els unien deslligant;
d'edats diverses esquelets confosos,
ombrius i muts, gelats i misteriosos,
al cementeri sens parar tornant.*»
8. *Cantem i renovem-ne les glòries de sa història;
de Fe i Amor escalfen los raigs el nostre cor;
luitem i de la Pàtria serà nostra victòria
aurora venturosa de pau i germanor.*»
9. «*L'ànima coratjosa d'este poble
treballador que enfloca els durs bancals,
lleal de sentiments, d'idees noble
viurà en ses hortes, serres i marjals.
Mentres s'alcen Montgó i Penyalgosa
com castells de son reine i baix un cor
que aventa en la barraca en rams de rosa
la santa llar de Pàtria, Fe i Amor.*»

*Un llibre
interessantíssim:*

UN MÓN PER A INFANTS

PRIMER LLIBRE
DE LECTURA
INFANTIL

*

Preu: 30 Ptes.

TAULA DE VERBS

- absoldre, § 243.
 acariciar, § 62.
 acomboiar, § 62.
 admetre, § 242.
 afegir, § 232.
 agrair, § 74.
 anar, § 238, 263.
 apercebre, § 231.
 asseure's, § 231, 243.
 atényer, § 242.
- batre, § 231, 235, 237, 241.
 beure, § 231, 235, 237, 240, 243.
 bullir, § 232.
- cabre, § 228, 238, 264.
 caldre, § 243.
 cantar, § 241.
 canviar, § 62.
 caure, § 238, 264.
 cerndre, § 243.
 cloure, § 62, 231, 243.
 cobrir, § 242.
 collir, § 232.
 combatre, § 231.
 començar, § 228.
 complir, § 242.
 concebre, § 231.
 conèixer, § 231, 235, 237, 240, 243.
 constrényer, § 242.
 córrer, § 238, 264.
 cosir, § 232, 236, 237, 240.
 coure, § 231, 237, 240, 243.
 créixer, § 231, 235, 237, 243.
- creuar, § 62.
 creure, § 231, 243.
 cruixir, § 232.
- dar, § 263.
 desmaiar, § 62.
 despendre, § 243.
 destörce, § 242.
 deure, § 231, 243.
 dir, § 238, 265.
 dissoldre, § 243.
 dordre, § 243.
 dormir, § 232.
 dur, § 238, 265.
- eixir, § 238, 270.
 emetre, § 242.
 empényer, § 242.
 enaiguar, § 62, 228.
 encauar, § 62.
 encendre, § 243.
 engolir, § 232.
 envejar, § 228.
 escopir, § 232.
 escriure, § 238, 265.
 esmunyir, § 232.
 esprémer, § 231.
 ésser, § 251.
 establir, § 242.
 estar, § 238, 263.
 estiuar, § 62.
 estrényer, § 242.
 estudiar, § 62.
 evacuar, § 62.
 extenuar, § 62.

- fényer, § 242.
 fer, § 238, 266.
 fondre, § 243.
 fregir, § 232.
 fugir, § 228, 232.
- haure, § 238, 250.
 haver, § 249.
- imprimir, § 242.
 infatuar, § 62.
- jaure, § 231, 243.
- liquar, § 62.
- llegir, § 228, 232.
 lluir, § 273.
- mentir, § 232.
 meréixer, § 231.
 metre, § 242.
 moldre, § 243.
 morir, § 238, 270.
 moure, § 231, 243.
- nàixer, § 231.
- obliquar, § 62, 228.
 obrir, § 238, 269.
 ofendre, § 243.
 oferir, § 242.
 oir, § 238, 271.
 oldre, § 243.
 omplir, § 238, 271.
- paréixer, § 231.
 partir, § 256.
 perdre, § 228, 231.
 permetre, § 242.
 pertànyer, § 242.
 plànyer, § 231, 242.
 plaure, § 231, 243.
 ploure, § 231.
 poder, § 238, 266.
 pondre, § 243.
 portar, § 230, 234, 237.
- pregar, § 228.
 prendre, § 231, 235, 237, 240, 243.
 prometre, § 242.
 pruir, § 273.
 pudir, § 228, 232.
- raure, § 231, 243.
 rebllir, § 242.
 rebotre, § 231.
 rebre, § 231.
 remeiar, § 62.
 renyir, § 232.
 retòrcer, § 242.
 riure, § 231, 243.
 romandre, § 243.
 rompre, § 231.
- saber, § 238, 267.
 sentir, § 232, 236, 237.
 ser, § 238, 251.
 servir, § 232, 236, 237, 241.
 seure, § 231, 243.
 sofrir, § 242.
 solder (soldre), § 231, 243.
 sortir, § 232.
 sotmetre, § 242.
 suplir, § 242.
 suspendre, § 243.
- témer, § 231.
 tenir (tindre), § 238, 272.
 tenyir, § 232, 236, 237.
 toldre, § 243.
 tondre, § 243.
 tòrcer, § 231, 242.
 tossir, § 232.
 traure, § 231, 237, 240, 243.
 trençar, § 228.
- valer (valdre), § 231, 243.
 vèncer, § 228, 231.
 vendre, § 243.
 venir (vindre), § 238, 272.
 vestir, § 232.
 veure (vore), § 238, 267.
 viure, § 238, 268.
 voler, § 238, 268.

L E C T U R E S

	Pàgs.
Ernest Martínez Ferrando	20
Carles Salvador	23
Vicent Blasco Ibàñez	30
Teodor Llorente	36
Manuel Sanchis Guarner	38
Francesc Almela i Vives	41
Joaquim Ruyra	44
Ricard Santmartí	46
Manuel de Pedrolo	53
Bernat Artola Tomàs	59
Josep Pla	62
Joanot Martorell	64
Miquel Dolç	68
Mossén Frederic Moscardó	72
Bonaventura Carles Aribau	78
Emili Beüt i Belenguer	83
Josep M. ^a Espinàs	91
Xavier Casp	94
Roig de Corella	97
Miquel Costa i Llobera	99
Enric Valor	105
Josep M. ^a Palau i Camps	124
Jaume Vidal Alcover	129
Ausiàs March	134
Carles Salvador	141
Cançó valenciana	146
Josep Palacios	151
Antoni Ballero	154
Joan Crusellas	159
Jaume Bru i Vidal	163
Ramon Llull	168
Joan Fuster	178
Josep Carner	181
Miquel Adlert Noguerol	187
Jaume Gaçull	194
Josep l'Escrivà	199
Sant Vicent Ferrer	206
Francesc Almela i Vives	209
Jaume Roig	217
Jeroni de Moragas	221

Í N D E X

	Pàgs.
ADVERTIMENT	5
PRÒLEG	7

FONOLOGIA

Lliçó	I. Les lletres	11
»	II. Les consonants	14
»	III. Valor fònic de les consonants	16
»	IV. Valor fònic dels dígrafs	21
»	V. Valor fònic del dígraf <i>SS</i> (<i>S</i> sorda i <i>S</i> sonora: <i>C, S, SS, Z</i>)	24
»	VI. Grups de vocals	27
»	VII. Divisió dels mots en síl·labes	29
»	VIII. Accent prosòdic	31

ORTOGRAFIA

Lliçó	IX. Divisió de les paraules en síl·labes	35
»	X. Accentuació gràfica	37
»	XI. Accentuació gràfica (continuació)	39
»	XII. Ûs de la dièresi	42
»	XIII. La terminació dels adjectius	45
»	XIV. Ûs de l'apòstrof	47
»	XV. Ûs de B - P	49
»	XVI. Ûs de G - C	51
»	XVII. Ûs de D - T	54
»	XVIII. Ûs de B - V	56
»	XIX. Ûs de G - J	58

		Pags.
Lligó	XX. Ús de la lletra H	60
>	XXI. Ús de IG - TX	61
>	XXII. Ús de la Q i C davant U	63
>	XXIII. Ús de la L doble (L-L)	65
>	XXIV. Ús de M - MP - N	67
>	XXV. Ús de R - RR	69
>	XXVI. Ús de X - IX	71
>	XXVII. Ús de la Ç	73
>	XXVIII. Ús de la S - SS - Z	75
>	XXIX. Sobre les paraules compostes	77
>	XXX. Sobre els pronoms febles	79

MORFOLOGIA

Lligó	XXXI. El nom substantiu	81
>	XXXII. El plural dels noms	84
>	XXXIII. L'article	87
>	XXXIV. L'adjectiu qualificatiu	89
>	XXXV. L'adjectiu demostratiu i el possessiu	92
>	XXXVI. L'adjectiu numeral	95
>	XXXVII. L'adjectiu quantitatiu i l'indefinit	93
>	XXXVIII. L'adjectiu interrogatiu, el relatiu i el superlatiu	100
>	XXXIX. El pronom	102
>	XL. El verb	105
>	XLI. L'indicatiu	108
>	XLII. El subjuntiu	113
>	XLIII. L'imperatiu	116
>	XLIV. El gerundi i el participi	118
>	XLV. Els verbs auxiliars	121
>	XLVI. Els temps composts	125
>	XLVII. Les conjugacions perifràstiques	127
>	XLVIII. Els verbs irregulars	130
>	XLIX. Els verbs irregulars (continuació)	135
>	L. L'adverbi	139
>	LI. La preposició	142
>	LII. La conjunció i la interjecció	144

S I N T A X I

Pàgs.

Lliçó	LIII. La proposició	147
>	LIV. Els complements directe i indirecte . .	149
>	LV. El complement atribut o predicatiu . .	152
>	LVI. Les proposicions complexes	155
>	LVII. Les proposicions coordinades	160
>	LVIII. Els pronoms personals forts	164
>	LIX. Els pronoms febles	166
>	LX. Pronoms febles acusatius	169
>	LXI. Pronoms febles datius	172
>	LXII. Pronoms febles atributs, ablatius. Com- plements preposicionals	175
>	LXIII. Combinació binària de pronoms febles .	179
>	LXIV. Combinació ternària de pronoms febles.	182
>	LXV. Les proposicions negatives	184
>	LXVI. Ús indegut de SE	188
>	LXVII. Concordància del participi passat . .	190
>	LXVIII. Ús de les preposicions A i EN	192
>	LXIX. Ús de A, DE i EN davant QUE	195
>	LXX. Ús de PER i PER A	197
>	LXXI. Ús de PERQUE, PER QUÈ i PER A QUE	200

P R O S Ò D I A

Lliçó	LXXII. L'apitxat i altres subdialectes	202
>	LXXIII. Particularitats dialectals	205
>	LXXIV. Reduccions normals de sons	207
>	LXXV. Vicis de pronunciació	210
>	LXXVI. Castellanismes fonètics	214
>	LXXVII. Els enllaços fònics a la poesia	218
>	LXXVIII. Les rimes defectuoses	222
	TAULA DE VERBS	227
	LECTURES	229

PUBLICACIONS

DELS CURSOS DE LLENGUA VALENCIANA

1. Els valencians pre-romans, per *Doménech Fletcher Valls*. 10 Ptes.
2. Panorama històric de la literatura valenciana, per *Francesc Almela i Vives* 10 »
3. El món literari de Sor Isabel de Villena, per *Joan Fuster* 12 »
4. La llengua materna, per *Antoni Igual Ubeda* 12 »
5. Virgili i nosaltres, per *Miquel Dolç* 12 »
6. Qüestionari de la revàlida (per a obtenir el «Títol de Professor de Llengua Valenciana»). 15 »
7. Gramàtica valenciana amb exercicis pràctics, per *Carles Salvador*. 3.ª edició, revisada per la Secció de Filologia de Lo Rat-Penat. 35 »

EN PREMSA:

8. El cronista Desclot i el Regne de València, per *Miquel Coll i Alentorn*.

*

No deixeu d'adquirir aquestes interessants publicacions

Comandes a LO RAT-PENAT, CURSOS DE LLENGUA VALENCIANA

4 cat S

Preu: 35 pessetes